

Turun yliopisto
University of Turku

TYTÖT JA POJAT YHDESSÄ VAI ERIKSEEN?

Kahdeksasluokkalaisten näkemyksiä liikunnan opetusryhmistä

Eerika Tamminiemi & Venla Viitala

Pro gradu -tutkielma

Kasvatustiede

Opettajankoulutuslaitos

Turun yliopisto

Maaliskuu 2019

TIIVISTELMÄ

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus korostuvat tämänhetkisessä perusopetuksen opetussuunnitelmassa. Kouluissa on kuitenkin yhä yleinen käytäntö jakaa tytöt ja pojat omiksi ryhmikseen liikuntatunneilla. Jaottelu juontaa juurensa liikunnanopetuksen alkuajoista, jolloin tyttöjen ja poikien liikunta on eroteltu toisistaan. Tyttöjen liikunnanopetus aloitettiin poikia myöhemmin. Vielä vuoden 1985 opetussuunnitelmassa tytöille ja pojille määriteltiin eri sisällöt liikunnassa. Nykyään mikään laki tai opetussuunnitelma ei enää määrittele opetuksen toteutustapaa. Julkista keskustelua on herättänyt kysymys siitä, onko sukupuolen mukainen jaottelu edelleen perusteltua vai pitäisikö siirtyä kaikille yhteiseen liikunnanopetukseen.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kahdeksasluokkalaisten oppilaiden näkemyksiä liikunnan opetusryhmistä. Lisäksi selvitettiin, ovatko oppilaan tämänhetkinen opetusryhmä, sukupuoli, liikunnan arvosana, harrastetun liikunnan määrä, tavoiteorientaatio sekä kokemus motivaatioilmastosta yhteydessä mieliteeseen liikunnan opetusryhmästä. Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeella 217 oppilaalta neljästä eri varsinaissuomalaisesta koulusta. Tutkittavista noin puolet opiskeli liikuntaa sekaryhmässä ja puolet erillisryhmässä. Määrällistä tutkimusta täydennettiin laadullisella menetelmällä.

Yli puolet tutkittavista kannatti sekaryhmää. Valintaa perusteltiin tottumuksella, fyysisillä sekä yhteishenkeen liittyvillä syillä. Tutkittavista muuttujista tämän hetkinen opetusryhmä, liikunnan arvosana, omatoimisen liikunnan määrä sekä tehtäväsuuntautunut tavoiteorientaatio ja motivaatioilmasto olivat yhteydessä mieliteeseen opetusryhmästä. Suurin osa oppilaista koki paremmaksi sellaisen ryhmän, jollaisessa itse opiskeli liikuntaa aineistonkeruuhetkellä.

Tämän tutkimuksen perusteella sekaryhmä on oppilaiden mielestä parempi vaihtoehto liikunnanopetuksessa. Vastauksista ja niiden perusteluista voitiin päätellä, että liikunnanopetusta voitaisiin toteuttaa myös jollain muulla tavalla kuin erillistai sekaryhmissä. Opetusryhmissä vaikuttaisi olevan kyse tottumuksesta, joten pitäisi uskaltaa kyseenalaistaa perinteiset mallit ja kokeilla uusia vaihtoehtoja liikunnanopetuksessa.

Asiasanat: liikunnanopetus, opetusryhmä, sekaryhmä, erillisryhmä, motivaatio, kilpailusuuntautuneisuus, tehtäväsuuntautuneisuus, tavoiteorientaatio, motivaatioilmasto

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	9
2	SUKUPUOLI JA TASA-ARVO LIIKUNNANOPETUKSESSA.....	11
2.1	Taustaa sukupuolinäkökulmalle liikunnanopetuksessa.....	11
2.2	Miesten ja naisten liikunta nykypäivänä	12
3	OPETUSRYMÄT LIIKUNNANOPETUKSESSA	14
3.1	Ryhmä ja ryhmän merkitys	14
3.2	Opetusryhmien muodostamisessa huomioitavia asioita.....	14
3.2.1	Kasvaminen liikuntaan opetusryhmänäkökulmasta.....	16
3.2.2	Kasvaminen liikunnan avulla opetusryhmänäkökulmasta.....	18
4	MOTIVAATIO JA SEN ILMENEMINEN LIIKUNNANOPETUKSESSA	20
4.1	Tavoiteorientaatio.....	21
4.2	Motivaatioilmasto.....	23
5	TUTKIMUSONGELMAT	24
6	TUTKIMUSMENETELMÄ.....	25
6.1	Tutkittavat	25
6.2	Aineistonkeruu	26
6.3	Aineiston analysointi.....	29
7	TULOKSET.....	33
7.1	Oppilaiden mielipiteet liikunnan opetusryhmistä	33
7.2	Liikunnanopetuksen ryhmätoiveeseen yhteydessä olevat tekijät.....	37
8	POHDINTA.....	43
8.1	Yhdessä vai erikseen?	43
8.2	Ryhmätoive taustatekijöiden näkökulmasta	46
8.3	Yhdessä vai erikseen – vai jotain muuta?	48
8.4	Tutkimustulosten hyödyntämismahdollisuudet.....	50
8.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	50
8.6	Jatkotutkimusehdotukset	52
	LÄHTEET.....	55
	LIITTEET	60

Kuviot

- Kuvio 1. Liikuntaryhmätoiveen perustelujen jakautuminen teemoihin ryhmätoiveen mukaan (mainintojen kokonaismäärä 242) 35
- Kuvio 2. Vastausten jakautuminen sen mukaan, kuinka tehtäväsuuntautuneeksi ja kilpailusuuntautuneeksi oppilaat kokivat liikuntaryhmänsä motivaatioilmaston (n = 217) 41

Taulukot

- Taulukko 1. Tutkittavien jakautuminen sukupuolen sekä tämänhetkisen liikunnan opetusryhmän mukaan..... 26
- Taulukko 2. Tehtävä- ja kilpailusuuntautunutta motivaatioilmastoa mittaavat väittämät kyselylomakkeessa (Soini 2006) 28
- Taulukko 3. Summamuuttujien tunnuslukuja kahdeksaluokkalaisilla oppilaille 31
- Taulukko 4. Tutkittavien jakautuminen ryhmiin sen mukaan, missä ryhmässä he haluaisivat mieluiten opiskella liikuntaa 38
- Taulukko 5. Tutkittavien jakautuminen tehtäväsuuntautuneen ja kilpailusuuntautuneen tavoiteorientaation mukaan (n = 217) 40

1 JOHDANTO

Vuonna 2014 voimaan tullut perusopetuksen opetussuunnitelma korostaa yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta (Opetushallitus 2014). Liikunta on nykyään ainoa oppiaine, jossa opetus edelleen tapahtuu pääosin sukupuolen mukaan jaotelluissa ryhmissä, vaikka uudemmissa opetussuunnitelmissa näin ei ole enää määrätty. Esimerkiksi käsityön opetus on muuttunut siten, että teknisestä työstä ja tekstiilityöstä ollaan siirrytty yhteen kaikille yhteiseen oppiaineeseen. (Opetushallitus 2014, 270.) Viime aikoina keskustelua on herättänyt kysymys siitä, onko tyttöjen ja poikien erilliselle opetukselle yhä perusteita. Toteutuuko yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sukupuolen mukaan jaotelluissa *erillisryhmissä*, vai olisiko parempi tarjota kaikille yhteistä opetusta *sekaryhmissä*?

Keskustelut liikunnan opetusryhmistä ovat nousseet viime vuosina uutisotsikoihin. Uutisoinnissa on otettu kantaa siihen, pitääkö tyttöjä ja poikia yhä opettaa liikunnassa erikseen. (Ojanen 2015; Tommola 2015; Varmavuori 2013.) Kokkonen sanoi Yleisradion haastattelussa, että liikunnan opettaminen erillisryhmissä perustuu vanhoihin, stereotyyppisiin käsityksiin tyttöjen ja poikien erilaisista mieltymyksistä ja fyysisistä ominaisuuksista (Vähäsarja 2018). Berg kirjoitti oman tutkimuksensa haastattelujen pohjalta samansuuntaisia johtopäätöksiä. Hänen mukaansa sukupuolten stereotyyppioista ollaan kyllä tietoisia, mutta niitä on vaikea haastaa. Sukupuoleen liittyviä käytäntöjä perustellaan sillä, että näin on aina ollut. (Berg 2010, 81.)

Tasa-arvonäkökulman lisäksi on otettava huomioon oppilaiden motivaatio ja viihtyminen liikuntatunneilla. Mieluisat koululiikuntakokemukset saattavat innostaa oppilaita harrastamaan liikuntaa myös vapaa-ajallaan. Näin ollen on tärkeää, että koululiikunta koetaan mielekkääksi. Erillisryhmissä oppituntien muokkaaminen sukupuolten mieltymysten mukaisiksi on helpompaa, sillä tytöt ja pojat pitävät eri lajeista. (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 70, 89.) Toisaalta tytöille ja pojille tyypillisten liikkumismuotojen korostaminen vahvistaa entisestään sukupuolistereotyyppioita ja saattaa aiheuttaa ongelmia niille, jotka eivät koe sopeutuvansa kumpaankaan muottiin (Kokkonen 2013).

Sekaryhmäopetus näyttäisi yleistyneen viime vuosien aikana. Vuonna 2011 tehtyyn seuranta-arviointiin osallistuneista yhdeksäsluokkalaisista oppilaista (n = 1619) 15 prosenttia osallistui liikunnanopetukseen sekaryhmissä (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 7). Uudempaa tilastoa liikunnan opetusryhmistä ei ole tietävästi tehty, mutta havaintojen

perusteella näyttäisi siltä, että yhä useammassa koulussa on siirrytty sekaryhmien käyttöön joko kokonaan tai osittain. Savon Sanomissa kirjoitettiin keväällä 2017, että tytöt ja pojat ovat liikuntatunneilla yhä useammin samoissa ryhmissä. Tieto perustui Savon Sanomien teettämään kyselyyn koskien Suomen suurimpien kaupunkien liikunnanopetuksen järjestelyjä. Kyselyn mukaan yhä useammissa kouluissa liikunnanopetusta järjestettiin sekaryhmissä erillisryhmien rinnalla. Artikkelia varten haastateltu rehtori korosti, että koululiikunnassa ei ole kyse kilpaurheilusta, vaan fyysisiä ominaisuuksia kehitetään omaan lähtötasoon nähden. (Kilpeläinen 2017.) On viitteitä siitä, että ne oppilaat, jotka ovat liikuntatunneilla sekaryhmässä myös viihtyvät siinä (Kurppa 2011; Temonen 2016; Lassila 2017).

Tässä tutkimuksessa kahdeksaluokkalaisilta kysytään heidän omia näkemyksiään liikuntatuntien opetusryhmiä koskien. Tarkoituksena on selvittää, millaisissa ryhmissä oppilaat haluaisivat opiskella liikuntaa. Tämän lisäksi selvitetään, onko oppilaan sukupuolella, tämänhetkisellä opetusryhmällä, liikunnan määrällä, liikunnan arvosanalla, oppilaan tavoiteorientaatiolla sekä koetulla motivaatioilmastolla yhteyttä mielipiteeseen. Tavoiteorientaatiota ja motivaatioilmastoa tarkastellaan kilpailu- ja tehtäväsuuntautuneisuuden näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella kriittisesti käytössä olevia liikunnanopetuksen malleja sekä rohkaista opettajia ja muita opetuksen järjestäjiä kokeilemaan uusia tapoja toteuttaa liikunnanopetusta.

2 SUKUPUOLI JA TASA-ARVO LIIKUNNANOPETUKSESSA

Tässä luvussa tarkastellaan liikunnanopetusta sukupuolen ja tasa-arvon näkökulmista. Aihetta lähestytään suomalaisen liikuntakulttuurin historian kautta, mikä selittää osittain sitä, miten asiat ovat nykypäivänä. Pääpaino on kansallisessa kirjallisuudessa, mutta myös muutamia kansainvälisiä tutkimuksia tarkastellaan.

2.1 Taustaa sukupuolinäkökulmalle liikunnanopetuksessa

Miesten liikunta ja naisten liikunta ovat olleet Suomen historian ajan selvästi erillään toisistaan. Suomalaisten oppikoulujen opetussuunnitelmaan voimistelu (käytettiin liikuntaoppiaineen synonyymina) tuli 1840-luvun alkupuolella, jolloin sitä opetettiin vain pojille, sillä tyttöjen ei katsottu tarvitsevan koululiikuntaa ollenkaan. Voimistelua opetettiin sotilaskunnan ja terveyden ylläpitämiseksi sekä kasvatustarkoituksessa. Voimistelulle oli tyypillistä kova kuri ja järjestys. (Ilmanen & Voutilainen 1982; Lahti 2013, 34.)

Muutama vuosikymmen myöhemmin keskusteluun alkoi nousta huoli myös tyttöjen terveydentilasta. Tyttöjen huomattiin liikkuvan luonnostaan poikia vähemmän. Pojat harrastivat liikuntaa vapaa-ajallaan koulun ulkopuolella toisin kuin tytöt. Voimistelua alettiin vaatia kouluissa myös tytöille. Tämän pohjalta 1860-luvulla voimistelun opetus alkoi ensin yksityisissä tyttökouluissa. Vuonna 1872 voimistelu tuli ensimmäisen kerran osaksi kaikkien tyttökoulujen oppimäärää. (Ilmanen & Voutilainen 1982; Wuolio & Jääskeläinen 1993, 17, 39.)

Suomessa kilpaurheilun asema vahvistui 1900-luvun alussa. Tämän seurauksena tyttöjen liikunnanopetus erkaantui omaan voimistelulliseen suuntaansa, kun taas kilpaurheilu jäi poikien opetusohjelmaan. Tyttöjen liikunnassa korostettiin kehonhallintaa ja vältettiin fyysistä kontaktia. Pojilla kilpailullisuus korostui joukkuepelien myötä. Suomalaisurheilijoiden menestys 1920–1930-luvuilla vahvisti entisestään urheilun ja poikien asemaa koululiikunnassa. Puheeseen vakiintuivat käsitteet poikien urheilusta ja tyttöjen voimistelusta. (Wuolio & Jääskeläinen 1993; Ilmanen 2013, 52–53.)

Peruskoulu-uudistuksen myötä 1970-luvulla kovan kurin sijaan alettiin korostaa liikunnan kasvatuksellisuutta sekä tavoitteellisuutta. Pojilla pallon osuus kasvoi samalla kun

voimistelu katosi lähes kokonaan. Peruskoulun alkuaikoina liikunnanopetuksen painotus oli fyysisen kunnon parantamisessa. Vasta 1970-luvun lopulla alettiin korostaa liikuntataitoja. (Lahti 2013, 34.)

Vielä vuoden 1985 peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa määriteltiin tytöille ja pojille liikuntaan erilaiset tuntimäärät sekä oppiaines. Tytöillä voimistelun osuus oli suuri, kun taas poikien opetussuunnitelmassa korostettiin palloilua. Tyttöjen ja poikien erilaisen kehityksen sekä kiinnostuksen kohteiden huomioimisen perusteltiin edistävän sukupuolten välistä tasa-arvoa. (Kouluhallitus 1985, 175.) Sukupuolten tasa-arvoa turvaamaan säädettiin vuonna 1986 laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. Sen tarkoituksena oli ja on edelleen estää sukupuolen ilmaisuun tai sukupuoli-identiteettiin perustuva syrjintä. Laissa on maininta siitä, että tytöillä ja pojilla on oltava samat mahdollisuudet koulutukseen. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986, 1 §, 5 §.) Laki jättää kuitenkin tulkinnanvaraiseksi sen, mikä opetuksen muoto esimerkiksi liikuntatunneilla mahdollistaa tasa-arvoisen koulutuksen.

Vuoden 1994 tai sen jälkeisissä opetussuunnitelmissa tyttöjen ja poikien liikunnanopetuksen sisältöjä ei enää ole eroteltu toisistaan. Kuitenkin vuoden 2004 opetussuunnitelmassa on maininta, että opetuksen täytyy ottaa huomioon sukupuolten erilaiset tarpeet sekä kasvun ja kehityksen erot. (Opetushallitus 1994; Opetushallitus 2004, 249.)

2.2 Miesten ja naisten liikunta nykypäivänä

Sukupuolten väliseen tasa-arvoon suomalaisessa liikuntakulttuurissa on kiinnitetty viime vuosina huomiota (OKM 2018). Vuonna 2015 päivitetyn liikuntalain tavoitteena on muun muassa edistää liikunnan harrastamisen mahdollisuuksia ja vähentää liikunnan eriarvoisuutta sukupuoleen tai muihin ominaisuuksiin katsomatta. Tavoitteen toteutumisen lähtökohtina mainitaan yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. (Liikuntalaki 2015, 2 §.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa elää edelleen vahvana kahtiajakautunut sukupuolijako tyttöihin ja poikiin, naisiin ja miehiin. Opitut sukupuoliroolit ja -odotukset ohjaavat nuorten valintoja niin tietoisesti kuin tiedostamattakin. Urheilussa tytöille ja pojille on pääosin

omat joukkueensa, sarjansa ja kilpailunsa. Myös tyttöjen ja poikien harrastamat lajit eroavat toisistaan. Siinä missä pojat harrastavat joukkuepelejä, on tyttöjen suosituimpia lajeja tanssi, voimistelu ja ratsastus. Pojista suuremmalla osalla on kilpailullisia tavoitteita lajissaan tyttöihin verrattuna. (Kokkonen 2013, 431.) Sukupuolierot näkyvät selkeästi myös huippu-urheilussa. Vuonna 2013 tapaturmavakuutuslaitosten liittoon kuului Suomessa 1195 vakuutuksen alaista ammattiurheilijaa, joista vain kaksi prosenttia oli naisia. (OKM 2018, 45–47, 52.)

Koulumaailmassa tämänhetkinen perusopetuksen opetussuunnitelma korostaa tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Liikunnanopetuksen tavoitteena on, että oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamiseen kuuluvat fyysisesti aktiivinen toiminta omalla ikä- ja kehitystasolla, motoristen perustaitojen oppiminen sekä fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Liikunnan avulla kasvatetaan toisten huomioimiseen sekä itsensä kehittämiseen. Keskeisiä tavoitteita ovat myönteisen minäkäsityksen sekä tunnetaitojen kehittyminen. Liikunnan avulla pyritään saavuttamaan muun muassa ilon, osallisuuden, sosiaalisuuden sekä toisten auttamisen kokemuksia. (Opetushallitus 2014, 27–30, 433–434.)

Vaikka tyttöjen ja poikien erillisestä liikunnanopetuksesta ei enää määrätä opetussuunnitelmassa, ovat erillisryhmät yhä yleinen käytäntö kouluissa. Vuonna 2011 tehtyyn liikunnan tutkimukseen osallistuneista yhdeksäsluokkalaisista oppilaista ($n = 1619$) 15 prosenttia opiskeli liikuntaa sekaryhmissä, loput sukupuolen mukaan jaotelluissa erillisryhmissä. Tässä tutkimuksessa tyttöryhmiä opetti naisopettaja ja poikaryhmiä miesopettaja, mikä onkin tyypillistä erillisryhmäopetuksessa. (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 7.) Totutut tavat ohjaavat yleensä ihmisten toimintaa, eivätkä muutokset tapahdu nopeasti. Ihmiset saattavat vastustaa muutosta, sillä vanhat tavat koetaan toimivina, eikä muutoksen tarvetta välttämättä ymmärretä. (Heikkilä & Heikkilä 2007, 35.) Tämä saattaa selittää sitä, miksi erillisryhmä on edelleen yleisempi tapa jakaa ryhmiä, vaikka opetussuunnitelma tai lait eivät sitä enää määrittele.

3 OPETUSRYMÄT LIIKUNNANOPETUKSESSA

Opetusryhmällä on tärkeä merkitys liikunnanopetuksen kannalta. Liikuntatunneilla suoritukset ovat kaikkien nähtävissä ja helposti muiden arvosteltavissa. Opetusryhmän hyvä ilmapiiri lisää myönteisiä liikuntakokemuksia ja voi olla yhteydessä liikunnan harrastamiseen myöhemmällä iällä. Mikäli taas oppilas tuntee olonsa turvattomaksi ja joutuu nolatuksi, voi tilanne johtaa osallistumattomuuteen ja heikentyneeseen motivaatioon liikuntaa kohtaan. (Lintunen & Kuusela 2009, 180.)

3.1 Ryhmä ja ryhmän merkitys

Ryhmän voidaan määritellä muodostuvan kahdesta tai useammasta henkilöstä, jotka ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Jäsenet tiedostavat itse kuuluvansa ryhmään sekä tietävät, ketkä muut ryhmään kuuluvat. Yleensä ryhmällä on yhteinen tavoite, jonka tavoittelu lisää jäsenten välistä yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Johnson & Johnson 1987.)

Ryhmällä on aina kahdenlaisia tavoitteita: oppimiseen ja suoriutumiseen sekä sosiaalisiin suhteisiin, kuten ryhmän koossa pysymiseen ja kiinteeyteen liittyviä tavoitteita. Ryhmän kiinteys ja suoriutuminen kulkevat yleensä käsi kädessä. Hyvä kiinteys edistää ryhmän suoritusta ja toisaalta hyvä suoritus taas lisää kiinteyttä. (Rovio 2009, 155.) Ihanteellisessa ryhmässä on turvallinen ja avoin ilmapiiri. Jokainen ryhmän jäsen kokee olevansa hyväksytty ja uskaltaa olla oma itsensä. Kaikki otetaan tasapuolisesti huomioon ja toisia kannustetaan yrittämään. Tällaisessa ryhmässä myös oppimiseen ja suoriutumiseen liittyvät tavoitteet saavutetaan yleensä parhaiten. (Lintunen & Kuusela 2009, 179.)

3.2 Opetusryhmien muodostamisessa huomioitavia asioita

Suomen perusopetuslain (1998, 30 §) mukaan opetusryhmät tulee muodostaa niin, että opetus voi saavuttaa opetussuunnitelman tavoitteet. Laeissa tai niihin pohjautuvassa perusopetuksen opetussuunnitelmassa ei kuitenkaan suoraan sanota, miten ryhmät tulisi muodostaa. Näin ollen koulujen vastuulle jää päätös liikunnan opetusryhmien muodostamisesta. Sekaryhmien voidaan ajatella olevan tasa-arvoisia, sillä tällöin jokainen oppilas saa samaa opetusta sukupuolesta riippumatta. Toisaalta erillisryhmissä oppilaiden voi-

daan ajatella olevan samantasoisemmissa ryhmissä, jolloin heillä on paremmat mahdollisuudet saavuttaa opetussuunnitelman tavoitteet omalla kehitys- ja taitotasollaan. (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 120.)

Suomea lukuun ottamatta monissa Euroopan maissa liikunnanopetus järjestetään pääosin sekaryhmissä (Berg 2010, 129). Ruotsissa sekaryhmiin siirryttiin 1980-luvulla hallituksen päätöksestä. Ratkaisun katsottiin lisäävän sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä keskinäistä ymmärrystä ja kunnioitusta. Myös Norjassa ja Tanskassa opetus tapahtuu pääosin sekaryhmissä. Tanskassa yleinen käytäntö on, että mies- ja naisopettaja opettavat yhdessä isoa ryhmää. Vaikka sekaryhmäopetuksessa myönnetään olevan haasteita, siitä katsotaan olevan enemmän hyötyä kuin haittaa. Liikunnan sosiaalinen merkitys ja yhteistyö korostuvat kilpailua ja tuloksia enemmän. (Annerstedt 2008, 311–313.)

Yhdysvaltalaisessa, Kaliforniassa toteutetussa tutkimuksessa enemmistö oppilaista oli sekaryhmien kannalla. Oppilaiden vastausten mukaan erillisryhmissä esiintyi enemmän kilpailua. Toisaalta tytöt kokivat saavansa erillisryhmässä enemmän palautetta ja huomiota opettajalta. (Hill & Cleven 2005.) Eri maiden tuloksia vertailtaessa on huomioitava, miten liikunnanopetus kyseisissä maissa järjestetään.

Suomessa oppilaiden mielipiteitä liikunnan opetusryhmistä on tutkittu melko vähän. Vuonna 2010 tehdyssä seuranta-arvioinnissa erillisryhmäopetusta kannatti pojista 68 prosenttia ja tytöistä 74 prosenttia (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 82). Myöhemmin liikunnan opetusryhmiin liittyen on tehty muutamia pro gradu -tutkielmia, joista voidaan tehdä varovaisia päätelmiä. Näissä tutkielmissa esiintyy ristiriitaisia tuloksia siitä, kannattavatko tytöt vai pojat enemmän sekaryhmiä. Kuitenkin yhteisenä tuloksena tutkielmille oli se, että tämänhetkinen opetusryhmä on yhteydessä oppilaiden mielipiteisiin siitä, millaisessa ryhmässä he haluaisivat opiskella. Mitä enemmän sekaryhmäopetusta järjestetään, sitä enemmän oppilaat siitä pitävät. (Kurppa 2011; Temonen 2016; Lassila 2017.)

Seuraavaksi esitellään joitakin perusteluja opetusryhmien muodostamiselle liikuntaan kasvamisen ja liikunnan avulla kasvamisen näkökulmista. Näitä perusteluja käytetään argumentoinnissa seka- ja erillisryhmien soveltuvuudesta liikunnanopetuksen opetusryhmiksi.

3.2.1 Kasvaminen liikuntaan opetusryhmänäkökulmasta

Opetussuunnitelman mukaan “liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla”. Liikkumaan kasvamisella tarkoitetaan, että oppilas harjoittelee fyysisiä ominaisuuksia sekä motorisia perustaitoja omalle ikä- ja kehitystasolleen sopivalla tavalla. (Opetushallitus 2014, 433.)

Yläkouluiässä murrosiän myötä sukupuolten väliset voimaerot kasvavat. Liikuntatunneilla esimerkiksi kontaktitilanteissa voimaerot voivat aiheuttaa turvallisuusriskejä (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 120). Liikunnanopetus erillisryhmässä on perusteltua siten, että oppilailla on mahdollisuus opiskella liikuntaa turvallisesti omalla kehitys- ja taitotasollaan (Heikinaro-Johansson, Palomäki & Kurppa 2011, 255).

Nuoruusikä voidaan jaotella varhaisnuoruuteen, varsinaiseen nuoruuteen ja jälkinuoruuteen. Kahdeksaslukkalainen nuori elää jaottelun mukaan varhaisnuoruuden vaihetta, jolloin kehon fyysiset muutokset ja niihin sopeutuminen ovat vielä kesken. Tyttöillä murrosikä alkaa keskimäärin muutaman vuoden poikia aikaisemmin. Toisaalta murrosiän muutosten ajoittuminen on hyvin yksilöllistä. Osalla murrosiän kehitys on jo pitkällä, kun taas osalla muutokset ovat vasta alussa. (Aalberg & Siimes 2007, 33–34.) Muuttuvan kehon aiheuttama epävarmuus voi vahvistua etenkin liikuntatunneilla, joilla kehollisuus on korostetusti läsnä. Näiden muutosten ja liikuntatuntien kehollisuuden takia yläkoulun liikunnanopetuksessa on tärkeää vahvistaa muuttuvan kehon hyväksymistä ja myönteistä minäkäsitystä. Minäkäsityksellä tarkoitetaan luottamusta itseän, sosiaalisiin suhteisiin ja omaan kykyihin sekä positiivista suhtautumista omaan kehoon. (Virta & Lounassalo 2013, 521–522.)

Tyttöjen ja poikien liikunnan lajimieltymysten on tutkittu eroavan toisistaan. Palomäen ja Heikinaro-Johanssonin (2011) tutkimuksen mukaan yhdeksäsluokkalaisille pojille mieluisia lajeja olivat erilaiset joukkuepelit, kun taas tytöt pitivät enemmän yksilölajeista kuten tanssista ja musiikkiliikunnasta. Samansuuntaisia tuloksia esiintyi yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa, jonka tulosten mukaan pojat valitsivat mieluummin joukkuelajeja, kun taas tytöt pitivät enemmän yksilölajeista (Hill & Cleven 2005). Liikuntatunnilla opettava liikuntalaji on oppilaan arvosanasta riippumatta tärkein asia, joka vaikuttaa tunnin kiinnostavuuteen (Johansson, Heikinaro-Johansson & Palomäki 2011, 239). Positiivisilla

koululiikuntakokemuksilla on puolestaan yhteys oppilaan liikkumiseen vapaa-ajalla (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011). Kun oppilas oppii ja kehittyy taidoissa, hän saa myönteisiä liikuntakokemuksia, mikä auttaa liikunnallisen elämäntavan omaksumisessa (Heikinaro-Johansson, Palomäki & Kurppa 2011, 249). Näin ollen liikuntatuntien lajivalinnoilla on keskeinen merkitys nuorten fyysisen aktiivisuuden ja hyvinvoinnin tukemisen kannalta. Erilaisiin lajimieltymyksiin vedoten on perustelua opettaa liikuntaa erikseen tytöillä ja pojille. Samantasoisessa ryhmässä onnistumisia kertyy todennäköisemmin enemmän.

Tyttöjen ja poikien erilaiset lajimieltymykset näkyvät myös käytännössä oppituntien sisällöissä. Palomäen ja Heikinaro-Johanssonin (2011, 86–87) tutkimuksen mukaan yhdeksäsluokkalaisilla tytöillä oli poikia enemmän muun muassa luistelua, yleisurheilua sekä tanssillisia ja voimistelullisia lajeja. Pojilla taas oli enemmän pallopelejä ja muita kontaktia vaativia lajeja. Berg (2010) esitti samansuuntaisia tuloksia väitöskirjassaan. Leikkejä ja ilmaisuliikuntaa havaittiin ainoastaan tyttöjen liikuntatunneilla, kun taas poikien luistelutunnit olivat pääasiassa pelkkää jääkiekkoa. (Berg 2010, 131.) Pojat ovat liikuntatunneilla kiinnostuneita kisailusta, pelaamisesta sekä fyysisesti rasittavista tehtävistä. Tyttöjä taas kiinnostaa enemmän terveyden ja hyvinvoinnin näkökulma, opettajan kannustus sekä mahdollisuus itse vaikuttaa tunnin sisältöön. (Johansson, Heikinaro-Johansson & Palomäki 2011, 239.)

Kun puhutaan tyttöjen ja poikien erilaisista lajimieltymyksistä, jaottelu perustuu stereotyyppisiin käsityksiin tytöistä ja pojista. Perustelussa ei välttämättä aina oteta huomioon, etteivät tytöt ja pojat ole homogeenisiä ryhmiä, vaan myös yksilöiden välillä on eroja. Stereotyyppisesti ajatellaan esimerkiksi, että miehet ovat vahvoja, itsenäisiä ja pärjääviä. Poikia ja miehiä on kuitenkin erilaisia, joten myös heidän kesken on erilaisia kiinnostuksen kohteita. (Suomen YK-liitto 2018.) Koska liikunnanopetuksen tavoitteet ovat kaikille samat (Opetushallitus 2014), voidaan pohtia, onko tyttöjen ja poikien erillisopetus perusteltua. Muissakaan oppiaineissa opetettavia sisältöjä ei valita oppilaiden mieltymysten perusteella.

3.2.2 *Kasvaminen liikunnan avulla opetusryhmänäkökulmasta*

Sen lisäksi, että liikuntatunneilla kehitetään fyysisiä ominaisuuksia, liikunnan avulla tulee kehittää sosiaalisia taitoja kuten toisia kunnioittavaa vuorovaikutusta, tunteiden säätelyä sekä kaikkien kanssa toimeen tulemistä. Liikunnan avulla tulisi harjoitella vastuullisuutta ja pitkäjänteistä harjoittelua sekä edistää myönteisen minäkäsityksen kehittymistä. (Opetushallitus 2014, 433.)

Koululiikunnan myönteiset kokemukset liittyvät lajivalintojen lisäksi usein sosiaaliseen yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Tähän vaikuttaa sosiaalinen kanssakäyminen, tunnin ilmapiiri sekä oppilasryhmä. Toisaalta kielteiset kokemukset opetusryhmästä koetaan merkittävänä tunnin viihtyvyyttä vähentävinä tekijöinä. (Heikinaro-Johansson, Palomäki & Kurppa 2011, 251–255.) Opetusryhmällä on siis suuri merkitys viihtyvyyden kannalta. Liikuntatunneilla tulee vastaan runsaasti yhteistyötä vaativia tilanteita, joissa sosiaalisia taitoja on hyvä tilaisuus harjoitella. Mikäli opettajan tavoitteena on pelkästään fyysisen suoriutumisen parantaminen, voivat nämä arvokkaat tilanteet jäädä huomaamatta ja hyödyntämättä. (Lintunen & Kuusela 2009, 180.)

Sekaryhmäopetuksen vahvuutena voidaan nähdä mahdollisuudet tyttöjen ja poikien väliseen yhteistyöhön, toisten huomioon ottamiseen ja vuorovaikutukseen (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 120). Mitä heterogeenisempi opetusryhmä on, sitä enemmän vaaditaan muiden huomioimista. Esimerkiksi pelitilanteissa on tärkeää auttaa joukkuetovereita ja antaa kaikille mahdollisuuksia onnistua. Nämä taidot korostuvat myös tällä hetkellä voimassa olevassa opetussuunnitelmassa. (Opetushallitus 2014, 434.)

Sekaryhmäopetus voidaan nähdä hyvänä ratkaisuna sukupuolivähemmistöjen näkökulmasta. Vaikka jaottelu tyttöjen ja poikien liikuntaan koetaan yleensä luonnollisena, on tilanne ongelmallinen niille, jotka eivät koe sopeutuvansa tähän perinteiseen sukupuolijakoon. Jaottelu tyttöjen ja poikien ryhmiin pohjautuu niin sanottuihin ensisijaisiin sukupuolitekijöihin eli ulkoisiin ja sisäisiin sukupuolielimiin sekä toissijaisiin, esimerkiksi rintoihin ja karvoitukseen. Tämä jaottelu ei kuitenkaan ota huomioon sukupuolivähemmistöjä, joita Suomessa on arviolta 10–15 prosenttia väestöstä. Koska sukupuoli ei välttämättä aina ole yksiselitteisesti luokiteltavissa, kyseenalaistuu liikunnan ryhmien luokittelu tyttöjen ja poikien ryhmiin. (Kokkonen 2012, 8; Kokkonen 2013, 432.)

Sukupuolivähemmistöön lasketaan kuuluvaksi henkilöt, jotka kokevat sukupuoli-identiteettinsä poikkeavan valtaväestöstä. Heidän käyttäytymisensä, sukupuolen ilmaisunsa tai sukupuoli-identiteettinsä eroaa syntymähetkellä määrätyn biologisen sukupuolen normeista. Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan kokemusta omasta sukupuolestaan naisena, miehenä, sukupuolettomana tai jonain muuna. (Kokkonen 2013, 432–433.) Lasten ja nuorten käsitys omasta sukupuoli-identiteetistään sekä seksuaalisuudestaan kehittyy peruskoulun aikana. Kouluyhteisön pitääkin ottaa tämä huomioon vaikuttaessaan tähän kehitykseen arvoillaan ja käytänteillään oppilaan koulunkäynnin aikana. (Kokkonen 2013, 436; Opetushallitus 2014, 28.)

Heteronormatiivisuus vallitsee yhä vahvasti urheilun ja liikunnan kentällä. Valtion liikuntaneuvoston julkaiseman seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevan raportin mukaan nämä vähemmistöt kokevat, että heidän kokemuksensa ja äänensä jäävät piiloon liikuntakulttuurissa. Yli neljänsadan vastaajan tutkimuksessa joka viides ilmoitti sukupuoli- ja seksuaali-identiteetin vaikuttaneen negatiivisesti liikunnan harrastamiseen. (Kokkonen 2012, 8.) Koululiikunnassa vähemmistöihin kuuluvat ovat kokeneet tulevansa kiusatuksi, mikä on johtanut muun muassa luvattomiin poissaoloihin liikuntatunneilta. Pojilla oli tutkimuksen mukaan enemmän kielteisiä kokemuksia kuin tytöillä. Vastauksissa mainittiin syrjimistä, haukkumista sekä fyysistä väkivaltaa. Koululiikunnassa kiusaamista tapahtui paitsi varsinaisen oppitunnin aikana, myös pukuhuoneissa. (Kokkonen 2012, 20, 36.)

4 MOTIVAATIO JA SEN ILMENEMINEN LIIKUNNANOPE- TUKSESSA

Tässä tutkimuksessa tutkitaan oppilaan motivaation yhteyttä hänen mielipiteeseensä liikunnan opetusryhmästä. Selvitetään, onko oppilaan tehtävä- tai kilpailusuuntautuneella tavoiteorientaatiolla yhteyttä siihen, haluaisiko oppilas olla mieluummin erillis- vai seka-ryhmässä. Lisäksi tutkitaan, onko oppilaan kokemalla motivaatioilmastolla yhteyttä hänen toiveeseensa opetusryhmästä.

Käsite *motivaatio* tulee latinan kielen sanasta “*movere*”, joka tarkoittaa liikettä tai liikkumista. Aiemmissa tutkimuksissa motivaatiota on tarkasteltu näkyvän käyttäytymisen perusteella, mutta nykyään sen on ymmärretty olevan yksilön persoonallisuuden, kognitiivisten tekijöiden ja sosiaalisen ympäristön summa. Motivaatiota tutkittaessa tärkein kysymys on aina miksi. Miksi ihminen toimii tietyllä tavalla? Miksi jossakin asiassa harjoittelee ahkerasti ja jossain toisessa luovutetaan helposti? Motivaatio tulee ilmi, kun ihminen osallistuu toimintaan, jossa hänen toimintaansa arvioidaan tai hän pyrkii saavuttamaan tietyn tavoitteen. Motivaatio määrittelee toiminnan intensiivisyyden, kun ihminen pyrkii saavuttamaan tavoitteen. Lisäksi se vaikuttaa toiminnan suuntaamiseen sekä sen pysyvyyteen. Näin ollen esimerkiksi oppilas, joka harjoittelee tosissaan ja säännöllisesti sekä valitsee itselleen sopivan haastavia tehtäviä, saavuttaa yleensä hyviä tuloksia. (Roberts 2001, 6; Ryan & Deci 2017, 13.)

Sosiaalinen ympäristö vaikuttaa yksilön motivaatioon joko suoraan tai välillisesti. Lähellä oleva ympäristö, koulussa esimerkiksi opettaja ja luokkakaverit, vaikuttavat suoraan motivaatioon ja hyvinvointiin sekä niiden kautta suoritukseen. Yhteiskunta ja kulttuuri taas vaikuttavat välillisesti lähiympäristön kautta yksilön ajatteluun sekä tavoitteiden asetteluun. Ympäristöt vaihtelevat sen mukaan, miten ne kannustavat itseohjautuvuuteen tai toisaalta kontrolloivat yksilön ajattelua ja toimintaa. (Vasalampi 2017, 59.) Decin ja Ryanin (1985) mukaan ihmisen psykologisia perustarpeita ovat autonomian, pystyvyyden sekä yhteenkuuluvuuden tunne. Sosiaalinen ympäristö, joka tukee psykologisia perustarpeita, tukee myös sisäistä motivaatiota. Tällöin yksilö kokee toiminnan merkitykselliseksi ja haluaa kehittyä siinä itsensä takia. Se tukee yksilön energisyyttä ja hyvinvointia ja johtaa näin sinnikkyuteen sekä luovuuteen. Perustarpeiden huomiotta jättäminen puolestaan aiheuttaa motivaation ulkoistumista ja motivoitumattomuutta. Ulkoinen motivaatio tar-

koittaa, että tekemistä itsessään ei koeta merkityksellisesti, vaan sen kautta pyritään ulkoiseen palkkioon. Palkkio voi olla voittaminen tai kehuja saaminen, tai toisaalta rangaistuksen välttäminen. (Deci & Ryan 1985; Vasalampi 2017, 59–60.)

Autonomialla tarkoitetaan yksilön kokemusta siitä, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa omaan toimintaansa. Liikuntatunnilla tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi mahdollisuutta valita harjoitteita tai osallistua tuntien suunnitteluun. Pystyvyyden tunne on urheilun kannalta merkittävä tekijä, sillä se on yhteydessä yksilön luottamukseen omiin kykyihinsä. Urheilu voi tarjota kyvykkyyden kokemuksia sekä fyysisissä suorituksissa että sosiaalisissa taidoissa. Pystyvyyden tunteen kokemisen vuoksi liikunnassa tulisi korostaa itsevertailua ja sinnikästä yrittämistä muihin vertaamisen sijaan. Sosiaalista yhteenkuuluvuutta kokiessaan yksilö tuntee kuuluvansa ryhmään ja olevansa hyväksytty ryhmän jäsenenä. Hän kokee kiintymyksen ja turvallisuuden tunnetta toisten kanssa. (Deci & Ryan 1985; Ryan & Deci 2017.)

4.1 Tavoiteorientaatio

Tavoiteorientaatioteoria on yksi yleisimmin käytetyistä motivaatioteorioista liikunnassa ja urheilussa. Sen lähtökohtana on, että pätevyyden osoittaminen toimii kaiken tavoitteellisen toiminnan motiivina. Teoriassa puhutaan *tehtäväsuuntautuneisuudesta* sekä *kilpailusuuntautuneisuudesta* sen mukaan, syntyykö tunne pätevyydestä itsevertailuun vai normatiiviseen vertailuun perustuen. (Nicholls 1989.) Suomenkielisessä kirjallisuudessa kilpailusuuntautuneisuudesta näkee usein käytettävän käsitettä minäsuuntautuneisuus (esim. Liukkonen & Jaakkola 2013a; Liukkonen, Jaakkola & Soini 2007). Nämä kaksi käsitettä ovat toistensa synonyymeja. Tässä tutkielmassa käytetään kuitenkin jatkossa termiä kilpailusuuntautuneisuus, sillä tämän voidaan katsoa kuvaavan paremmin kyseiselle suuntaukselle tyypillistä kilpailun ja vertailun korostamista.

Tehtäväsuuntautunut oppilas kokee pätevyyden tunnetta, kun hän kehittyy omissa taidoissaan, harjoittelee ahkerasti, tekee yhteistyötä toisten kanssa tai oppii uusia tekniikoita. Oppilaan pätevyyden kokeminen ei ole riippuvainen toisista, vaan hän pyrkii laadukkaisiin suorituksiin omalla tasollaan. Näin ollen oppilaat, joilla on alhaiset liikunta-aidot, voivat saada onnistumisen kokemuksia. Nämä kokemukset ovat tärkeitä liikunnal-

lisen elämäntavan säilymisen kannalta. (Liukkonen & Jaakkola 2013a, 153–154; Liukkonen, Jaakkola & Soini 2007, 162.) On tutkittu, että tehtäväsuuntautunut tavoiteorientaatio liikunnassa on yhteydessä muun muassa vahvaan itsetuntoon, toiminnasta nauttimiseen sekä sisäisiin motivaatiotekijöihin (Papaioannou, Zourbanos, Krommidas & Ampatzoglou 2012, 62–73).

Kilpailusuuntautunut oppilas pyrkii suorituksellaan voittamaan toiset tai yltämään yhtä hyviin suorituksiin vähemmällä yrittämisellä kuin muut. Hänelle teknisesti onnistunutta suoritusta tärkeämpää on olla muita parempi ja välttää virheitä. Tämän vuoksi kilpailusuuntautunut oppilas saattaa luovuttaa helposti epäonnistuuksaan. (Liukkonen & Jaakkola 2013a, 154.) Papaioannoun ym. (2012) mukaan kilpailusuuntautuneeseen tavoiteorientaatioon liittyvät pyrkimys sosiaalisen statuksen parantamiseen ja ulkoisiin motivaatiotekijöihin. Ulkoisella motivaatiolla tarkoitetaan, että tekemisellä pyritään saamaan palkkio tai välttämään rangaistus sen sijaan, että tekeminen koettaisiin merkityksellisesti itsessään. (Papaioannou, Zourbanos, Krommidas & Ampatzoglou 2012.)

Tehtävä- ja kilpailusuuntautuneisuus eivät sulje pois toisiaan, vaan ihmisissä on yleensä piirteitä molemmista suuntauksista. Motivaation kannalta oleellista on näiden välinen suhde. Mikäli tehtäväsuuntautuneisuus ilmenee vahvemmin kuin kilpailusuuntautuneisuus, ei siitä todennäköisesti ole haittaa oppilaan motivaatiolle. Jos taas kilpailusuuntautuneisuus esiintyy oppilaalla vahvana, voi hän kohdata motivaatio-ongelmia varsinkin silloin, jos oppilas kokee fyysisen pätevyytensä heikoksi. Huippu-urheilijat ovat tavallisesti sekä tehtävä- että kilpailuorientoituneita. Lapset ja nuoret, jotka ovat kilpailuhenkisiä sekä motorisesti taitavia, hakeutuvat usein kilpaurheilun pariin. (Liukkonen & Jaakkola 2013a, 154–155; Liukkonen & Jaakkola 2017, 197.) Nuoruudessa olisi hyvä korostaa tehtäväsuuntautunutta tavoiteorientaatiota, sillä nuori vertaa itseään paljon muihin ja etsii näin omaa asemaansa. Mikäli nuori kokee jatkuvasti huonommuuden tunnetta, tämä voi vaikuttaa negatiivisesti itsetuntoon ja pätevyyden tunteeseen. (Papaioannou, Zourbanos, Krommidas & Ampatzoglou 2012.)

4.2 Motivaatioilmasto

Motivaatioilmastolla tarkoitetaan toiminnan kautta yksilöllisesti koettua sosioemotionaalista ilmapiiriä. Hyvä motivaatioilmasto edistää oppimista, viihtymistä, psyykkistä hyvinvointia ja sisäistä motivaatiota. (Liukkonen & Jaakkola 2013b, 299.) Motivaatioilmastoa tarkastellaan usein tavoiteorientaation eli tehtävä- ja kilpailusuuntautuneisuuden (Nicholls 1989) näkökulmasta. Usein liikuntatunneilla esiintyy piirteitä molemmista suuntauksista, joskin toinen saattaa korostua. Sekä opettaja että oppilaat vaikuttavat toiminnallaan motivaatioilmaston muodostumiseen. (Liukkonen & Jaakkola 2013b, 300.)

Kaikessa lasten ja nuorten urheilussa olisi hyvä pyrkiä tehtäväsuuntautuneen ilmaston luomiseen. Tämä tarjoaa onnistumisen kokemuksia taidoista riippumatta, mikä edesauttaa aktiivisen elämäntavan omaksumista myöhemmällä iällä. (Liukkonen, Jaakkola & Soini 2007, 162–163.) Toisaalta kilpaileminen tuo merkitystä tavalliseen harjoitteluun. Monesti pieni kisailu liikuntatunnilla saa oppilaat ponnistelemaan paremmin, mikä johtaa parempiin suorituksiin. (Koski 2013, 110.) Kilpailusta ei ole haittaa, kunhan toiminnassa on huomioitu myös riittävä tehtäväsuuntautuneisuus (Liukkonen & Jaakkola 2013a, 154).

Soinin (2006) tutkimuksen mukaan suomalaiset oppilaat kokevat liikuntatuntien ilmaston enemmän tehtävä- kuin kilpailusuuntautuneeksi. Toisaalta kokemukset ovat hyvin yksilöllisiä, sillä samassa opetusryhmässä olleet yksittäiset oppilaat raportoivat hyvin erilaisia tuloksia.

5 TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimusongelmat ovat:

1. Opiskelevatko kahdeksaluokkalaiset oppilaat liikuntaa mieluummin seka- vai erillisryhmässä?
2. Mitkä eri muuttujat ovat yhteydessä oppilaiden mielipiteeseen liikunnan opetusryhmistä?

Jälkimmäistä tutkimusongelmaa eli mielipiteitä liikunnan opetusryhmästä tarkastellaan tämänhetkisen liikuntaryhmän, sukupuolen, liikunnan arvosanan, omatoimisen ja ohjatun liikunnan määrän, oppilaan tavoiteorientaation sekä koetun motivaatioilmaston näkökulmasta.

6 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tämä tutkimus toteutettiin määrällistä tutkimusotetta käyttäen, sillä suuren otoksen avulla haluttiin saada kattava kuva kahdeksaluokkalaisten mielipiteistä seka- ja erillisryhmissä opiskeluun liikuntatunnilla. Jotta saatiin selville yksityiskohtaisempia perusteluja vastauksille, käytettiin lisänä laadullista menetelmää avoimien vastausten analysoinnissa.

6.1 Tutkittavat

Tutkimuksen kohteena olivat kahdeksaluokkalaiset oppilaat. Mikäli liikunnan opetusryhmät ovat muuttuneet alakoulun jälkeen, on kahdeksaluokkalaisilla jo kokemusta tässä ryhmässä olemisesta enemmän kuin seitsemäsluokkalaisilla. Yhdeksäsluokkalaiset ovat puolestaan jo olleet pitkään samassa ryhmässä ja tottuneet siinä toimimiseen. Tällöin oman ryhmän kyseenalaistaminen ei välttämättä tunnu enää ajankohtaiselta. Myös murrosiän näkökulmasta kahdeksaluokkalaiset sopivat hyvin tutkittaviksi, sillä seitsemännellä luokalla murrosikä ei ole välttämättä vielä alkanut, kun taas yhdeksännellä luokalla osalla tytöistä se saattaa olla jo loppusuoralla. Murrosiässä tapahtuvat fyysiset ja psyykkiset muutokset saattavat vaikuttaa oppilaiden mielipiteeseen liikuntatuntien opetusryhmästä.

Tutkimukseen osallistui yhteensä 217 oppilasta neljästä varsinaissuomalaisesta koulusta. Tutkimusta varten selvitettiin, missä kouluissa liikuntaa opetetaan sekaryhmissä ja missä erillisryhmissä. Kouluja lähestyttiin sähköpostitse ja tiedusteltiin halukkuutta osallistua tutkimukseen. Myöntävästi vastanneet koulut valittiin tutkittaviksi siten, että seka- ja erillisryhmässä opiskelevia oppilaita saatiin yhtä paljon. Tutkittavista 111 oli tyttöjä ja 106 poikia (Taulukko 1). Kahdessa tutkittavista kouluista liikuntaa opiskeltiin aineistonkeruuhetkellä sekaryhmissä. Kahdessa koulussa tytöt ja pojat olivat omissa erillisryhmissään. Sekaryhmässä liikuntaa opiskelevia oppilaita osallistui tutkimukseen yhteensä 117. Heistä 57 oli poikia ja 60 tyttöjä. Erillisryhmissä liikuntaa opiskelevia oppilaita oli 100, heistä 49 oli poikia ja 51 tyttöjä. Lähestulkoon kaikilla ($n = 215$) vastaajista oli kokemusia sekaryhmässä liikunnan opiskelusta, mutta hieman yli viidennes ($n = 49$) ei ole koskaan ollut erillisryhmässä (Liite 2).

Taulukko 1. Tutkittavien jakautuminen sukupuolen sekä tämänhetkisen liikunnan opetusryhmän mukaan

Ryhmä	Sekaryhmät		Erillisryhmät		Yhteensä	
	n	%	n	%	n	%
Tytöt	60	51,3	51	51	111	51,2
Pojat	57	48,7	49	49	106	45,8
Yhteensä	117	100	100	100	217	100

6.2 Aineistonkeruu

Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella (Liite 1), joka koostui neljästä eri osiosta: vastaajan taustatiedoista, liikuntaryhmätoiveesta, tavoiteorientaatiosta sekä vastaajan kokemasta ryhmän motivaatioilmastosta. Kyselylomake sisälsi pääasiassa monivalintakysymyksiä, joiden lisäksi oli muutama täydentävä avoin kysymys. Tavoiteorientaatiota ja motivaatioilmastoa koskeviin väittämiin vastattiin viisiportaisella Likert-asteikolla (*1 = täysin eri mieltä, 2 = osittain eri mieltä, 3 = osittain samaa ja osittain eri mieltä, 4 = osittain samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä*).

Kyselylomakkeen alussa vastaajan taustatietoina kysyttiin sukupuoli, koulu, luokka, koulu liikunnan viimeisin arvosana sekä omatoimisen ja ohjatun liikunnan määrät viikossa. Lisäksi kysyttiin, millä luokka-asteilla oppilas on opiskellut liikuntaa sekaryhmässä. Tästä pystyttiin päättämään, millä luokka-asteilla hän on puolestaan ollut erillisryhmässä. Koulua ja luokkaa kysymällä haluttiin varmistaa, ettei vastaajissa ollut muita kuin kahdeksannen luokan oppilaita.

Liikunnan määrää selvitettiin kysymällä, kuinka monena päivänä viikossa oppilas harrastaa omatoimista liikuntaa vähintään 30 minuuttia kerralla niin, että tulee hiki ja hengästyy.

Vastaavasti kysyttiin, kuinka monena päivänä oppilas harrastaa ohjatusti liikuntaa koulu-päivän ulkopuolella. Vastausvaihtoehdot olivat 0, 1–2, 3–4, 5–6 tai 7 päivänä viikossa.

Ensimmäistä tutkimusongelmaa “Minkälaisissa ryhmissä oppilaat mieluiten opiskelevat liikuntaa?” selvitettiin tutkimuslomakkeen kysymyksissä 7 ja 8, joissa oppilaan piti valita mieluisin vaihtoehto liikunnan opiskelussa sekä perustella se. Vaihtoehdot olivat “Tytöt ja pojat samassa ryhmässä (sekaryhmässä).”, “Tytöt ja pojat erikseen omissa ryhmissään (erillisryhmissä).”, “Pääosin sekaryhmissä ja jotkut lajit erillisryhmissä. Mitkä lajit?”, “Pääosin erillisryhmässä ja jotkut lajit sekaryhmässä. Mitkä lajit?” ja “Joku muu tapa, mikä?”. Perusteluja kysyttiin avoimella kysymyksellä.

Roberts, Treasure ja Balague (1998) ovat tutkineet tavoiteorientaatioteorian ilmenemistä urheilussa ja liikunnassa. Tässä tutkimuksessa oppilaan tavoiteorientaatiota kartoitettiin kysymyksessä 10 Robertsin, Treasures ja Balaguen (1998) tavoiteorientaatiomittaria käyttäen. Mittari sisälsi tehtävä- ja kilpailusuuntautuneisuutta koskevia väittämiä, joihin oppilas vastasi viisiportaisella Likert-asteikolla. Väittämät käännettiin suomeksi. Tehtäväsuuntautuneisuutta mittaavia väittämiä olivat esimerkiksi “Liikuntatunneilla koen itseni päteväksi silloin, kun huomaan kehittyneeni” ja “--saavutan omat tavoitteeni”. Kilpailusuuntautuneisuutta mittasivat esimerkiksi väittämät “Liikuntatunneilla koen itseni päteväksi silloin, kun pärjään paremmin kuin muut” ja “--näytän toisille olevani yksi parhaimmista”.

Soini selvitti väitöskirjassaan (2006) motivaatioilmaston yhteyttä yhdeksäsluokkalaisten fyysiseen aktiivisuuteen ja viihtymiseen koulun liikuntatunneilla. Hänen motivaatioilmastomittarinsa väittämiä hyödynnettiin tässä tutkimuksessa kysymyksessä 9 selvitettäessä, miten oppilaat kokevat liikuntatuntien motivaatioilmaston. Myös Soinin väittämiin vastattiin viisiportaisella Likert-asteikolla. Väittämät (Taulukko 2) koskivat koko opetusryhmän tehtäväsuuntautunutta ja kilpailusuuntautunutta motivaatioilmastoa.

Taulukko 2. Tehtävä- ja kilpailusuuntautunutta motivaatioilmastoja mittaavat väittämät kyselylomakkeessa (Soini 2006)

Tehtäväsuuntautunut motivaatioilmasto	Kilpailusuuntautunut motivaatioilmasto
1. Uuden oppiminen kannustaa minua oppimaan yhä enemmän.	2. Liikuntatunneilla oppilaat vertaavat suorituksiaan pääsääntöisesti toistensa suorituksiin.
4. Oppilaille on tärkeää yrittää parantaa omia taitojaan.	3. Oppilaille on tärkeää onnistua muita oppilaita paremmin.
6. Oppilaille on tärkeää yrittää parhaansa liikuntatunneilla.	5. Oppilaille on tärkeää näyttää muille olevansa parempia liikuntatunneilla kuin toiset.
7. On tärkeää jatkaa yrittämistä, vaikka ei onnistuisi.	8. Liikuntatunneilla oppilaat kilpailevat suorituksissa toistensa kanssa.
9. Pääasia on, että kehitymme vuosi vuodesta omilla taidoissamme.	

Kyselylomake esitettiin erään varsinaissuomalaisen koulun kahdeksannen luokan oppilaille. Esitestauksella varmistettiin lomakkeen toimivuus sekä kartoitettiin sen täyttämiseen kuluva aika. Esitestauksen perusteella kyselylomake todettiin toimivaksi, joten sitä ei tarvinnut muokata.

Aineisto kerättiin keväällä 2018. Aineistonkeruu tapahtui oppilaiden koulupäivän aikana, yhdessä koulussa luokanvalvojantunnin yhteydessä ja muissa kouluissa liikuntatuntien alussa. Tutkittaville esitettiin aluksi tutkimuksen aihe ja ohjeistettiin kyselyyn vastaaminen. Kysely oli sähköisessä muodossa ja vastaajat pääsivät sähköiseen kyselylomakkeeseen omilla älylaitteillaan QR-koodin tai vaihtoehtoisesti nettilinkin avulla. Kyselyyn vastaamiseen kului aikaa noin kymmenen minuuttia.

6.3 Aineiston analysointi

Aineisto siirrettiin Webropolista SPSS Statistics 25 -ohjelmaan, jota käytettiin määrällisen aineiston analysointiin. Jokaiselle vastaajalle annettiin oma tunnusluku, jolloin lomakkeiden tiedot pystyttäisiin myöhemmin yhdistämään toisiinsa. Kysymyksille annettiin omat koodit, ja vastaukset muutettiin numeeriseen muotoon. Yksittäiset puuttuvat arvot korvattiin muuttujien keskiarvoilla, jotta kaikkia vastauksia pystyttiin käyttämään tilastollisissa menetelmissä tulosten analysoinnissa.

Tutkimusongelmaa “Minkälaisissa ryhmissä oppilaat mieluiten opiskelevat liikuntaa?” selvitettiin tekemällä frekvenssitaulukot kysymyksen 7 vastausten jakautumisesta. Tuloksia täydennettiin avoimen kysymyksen 8 vastauksilla, jossa vastaajan piti perustella valintansa. Ennen ryhmätoivetta selittävien vastausten teemoittelua avoimet vastaukset luettiin läpi, jotta nähtiin, minkälaisia teemoja vastauksissa esiintyi (Metsämuuronen 2006). Yhteisten havaintojen pohjalta vastauksissa toistuvat ajatukset jaettiin kuuteen teemoitteluluokkaan: 1. *fyysiset syyt* 2. *yhteishenki* 3. *kiinnostuksen kohteet* 4. *tottumus* 5. *sukupuolten välinen tasa-arvo* 6. *häiritsevät tekijät (kiusaaminen, ärsyntyminen, paineet)*. Yhdessä vastauksessa saattoi esiintyä useampia eri teemoja, jolloin tämä vastaus laskettiin jokaisen mainitun teemoitteluluokan alle. Kaikki oppilaat eivät olleet osanneet perustella valintaansa (“en tiedä”, “jaa”) tai olivat jättäneet vastaamatta. Nämä vastaukset haluttiin kuitenkin ottaa mukaan analysointiin, joten vastauksista muodostettiin vielä yksi teemoitteluluokka: 7. *ei perustelua*.

Ristiintaulukoinnin avulla Ristiintaulukoinnin lisäksi yhteyden vahvuutta selvitettiin Cramerin V -testin avulla. Cramerin arvot sijoittuvat välille 0–1. Arvo 0 tarkoittaa, ettei muuttujien välillä ole yhteyttä ja 1 kuvaa muuttujien täydellistä yhteyttä. V-arvo 0,3 tai yli tarkoittaa, että muuttujien välillä on kohtalainen yhteys. V-arvo 0,5:n ja 0,8:n välillä tarkoittaa melko voimakasta yhteyttä ja yli 0,8:n arvo erittäin voimakasta yhteyttä. (Tähinen, Laakkonen & Bromberg 2011, 139.) Kyselylomakkeen kysymyksessä 7 “Valitse vaihtoehto, jossa mieluiten opiskelisit liikuntaa” vastausvaihtoehdot “sekaryhmässä” ja “pääosin sekaryhmässä” yhdistettiin. Samoin tehtiin vastaaville erillisryhmää kuvaaville vaihtoehdoille. Näin oppilaat jaettiin kolmeen ryhmään ryhmätoiveen mukaan. Kolme ryhmää oli kokonaan tai pääosin sekaryhmässä, kokonaan tai pääosin erillisryhmässä ja

joku muu tapa. Vaihtoehdon “joku muu tapa” oli valinnut kolme oppilasta. Näiden kolmen oppilaan vastauksia ei käytetty ristiintaulukoinneissa ja keskiarvovertailuissa, sillä ryhmä oli muihin verrattuna liian pieni. Näin ollen ristiintaulukointeihin jäi kaksi ryhmää: kokonaan tai pääosin sekaryhmä ja kokonaan tai pääosin erillisryhmä.

Myös sukupuolen, omatoimisen ja ohjatun liikunnan määrän sekä koululiikunnan arvosanan yhteyttä ryhmätoiveeseen tutkittiin ristiintaulukoinnin ja Cramerin V -testin avulla. Myös näissä ristiintaulukoinneissa ryhmätoiveen vaihtoehtoja oli kaksi: kokonaan tai pääosin sekaryhmä ja kokonaan tai pääosin erillisryhmä. Liikunnan arvosanojen ryhmät olivat 10, 9, 8 ja 7 tai alle. Arvosanat, jotka olivat 7 tai alle yhdistettiin, jolloin jokainen ryhmä oli riittävän suuri ristiintaulukointia varten.

Yksilön tehtävä- ja kilpailusuuntautunutta tavoiteorientaatiota koskevista väittämistä (Liite 3) muodostettiin summamuuttujat. Jotta väittämistä voitiin muodostaa summamuuttuja, täytyi väittämien olla riittävän homogeenisia eli mitata samaa asiaa. Tätä varten laskettiin Cronbachin alfa, jonka oli oltava vähintään 0,6. (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2011, 53.) Kysymyksessä 9 kilpailusuuntautunutta tavoiteorientaatiota mittaavia väittämiä oli kahdeksan ja niiden Cronbachin alfa oli 0,95. Tehtäväsuuntautunutta tavoiteorientaatiota mitattiin kahdeksalla väittämällä, joiden Cronbachin alfa oli 0,94. Näin ollen summamuuttujia voitiin käyttää (Taulukko 3).

Taulukko 3. Summamuuttujien tunnuslukuja kahdeksasluokkalaisilla oppilailla

	Muuttu- jien luku- määrä	Min	Max	Ka	Kh	vinous	huipuk- kuus
Yksilön tehtäväsuuntautunut tavoiteorientaatio	8	1	4	3,50	0,65	-1,63	2,98
Yksilön kilpailusuuntautunut tavoiteorientaatio	8	1	4	2,97	0,81	-0,55	-0,60
Tehtäväsuuntautunut motivaatioilmasto	5	1	4	3,58	0,71	-1,67	3,16
Kilpailusuuntautunut motivaatioilmasto	4	1	4	2,99	0,93	-0,47	-0,27

Yksilön tehtäväsuuntautuneisuutta kuvaavan summamuuttujan arvot luokiteltiin neljään eri ryhmään summamuuttujan arvon mukaan (1–1,99 = vähän/ei ollenkaan tehtäväsuuntautunut, 2–2,99 = jonkin verran tehtäväsuuntautunut, 3–3,99 = melko paljon tehtäväsuuntautunut, 4–5 = paljon tehtäväsuuntautunut). Sama tehtiin kilpailusuuntautuneisuutta kuvaavien väittämien kohdalla. Oppilaan tehtävä- tai kilpailusuuntautuneen tavoiteorientaation jakautumisen tutkimista varten tehtiin frekvenssitaulukko, jossa käytettiin yllä mainittua luokittelua. Luokittelun lisäksi tehtävä- ja kilpailusuuntautuneisuuden keskiarvoja vertailtiin seka- ja erillisryhmän valinneiden kesken. Tehtävä- ja kilpailusuuntautuneen tavoiteorientaation arvot eivät noudattaneet normaalijakaumaa, minkä vuoksi niiden keskiarvovertailussa käytettiin epäparametrissa Mann-Whitneyn U -testiä.

Myös koetun motivaatioilmaston kohdalla tehtäväsuuntautuneisuutta ja kilpailusuuntautuneisuutta koskevista väittämistä muodostettiin summamuuttujat. Tehtäväsuuntautunutta motivaatioilmastoa mitattiin viidellä väittämällä (Taulukko 2), joiden Cronbachin alfa oli 0,79. Kilpailusuuntautunutta motivaatioilmastoa mittaavia väittämiä oli neljä (Taulukko 2), ja niiden Cronbachin alfa oli 0,80 (Taulukko 3). Summamuuttujien arvot

luokiteltiin neljään eri luokkaan samalla tavoin kuin käsiteltäessä yksilön tavoiteorientaatiota. Myöskään motivaatioilmasto kuvaavat arvot eivät noudattaneet normaalijakaumaa, jolloin niiden keskiarvovertailussa käytettiin Mann-Whitneyn U-testiä.

7 TULOKSET

Tuloksia tarkastellaan kahden tutkimusongelman kautta. Ensin tarkastellaan sitä, minkälaisissa ryhmissä oppilaat mieluiten haluaisivat opiskella liikuntaa. Tämän jälkeen vertaillaan eri tekijöiden välisiä yhteyksiä ja eroja ryhmätoivetta koskien.

7.1 Oppilaiden mielipiteet liikunnan opetusryhmistä

Kaikista kyselyyn vastanneista oppilaista 45,2 prosenttia opiskelisi liikuntaa mieluiten kokonaan sekaryhmässä ja 10,6 prosenttia pääosin sekaryhmässä. Vastaavasti 40,1 prosenttia halusi opiskella kokonaan erillisryhmässä ja 2,8 prosenttia pääosin erillisryhmässä. Yli puolet tutkittavista siis halusi opiskella liikuntaa ainakin pääosin sekaryhmässä, mutta iso osa kannatti myös erillisryhmässä opiskelua. Vastaajista 1,4 prosenttia toteuttaisi liikunnanopetuksen jollakin muulla tavalla. Näillä kolmella vastaajalla ei ollut mielipidettä asiasta tai he eivät haluaisi koululiikuntaa ollenkaan, koska eivät pidä liikunnasta.

Avoimet vastaukset, joissa perusteltiin ryhmävalintaa, luokiteltiin niissä esiintyneiden teemojen mukaan (Kuvio 1). Teemoihin sisältyvien mainintojen lukumäärä on ilmoitettu sulkeissa. Sekaryhmää kannattavat ($f = 98$) perustelivat valintaansa useimmiten fyysisillä syillä (29), tottumuksella (29) sekä yhteishenkeen liittyvillä syillä (20). Fyysisinä syinä mainittiin esimerkiksi, että sekaryhmässä saadaan isompia ja tasaisempia joukkueita peleihin.

“On kivempaa kun on enemmän osallistujia saadaan paremmat pelit” Poika 45, sekaryhmä

“Tulee erilaisia haasteita vastaan, ja on eri taitoisia henkilöitä jotka voidaan jakaa ryhmiin jotta peli olisi reilua” Poika 51, sekaryhmä

Tottumukseen liittyvistä perusteluista kävi ilmi, että vastaajat olivat tyytyväisiä nykyiseen ratkaisuun, eivätkä kokeneet tarvetta sen muuttamiseen.

“Koska se on toiminut ennen” Poika 12, erillisryhmä

“Than sama. Valitsin sekaryhmän, koska liikuntatunnit on aina pidetty yhdessä.”

Poika 41, sekaryhmä

Yhteishenkeen liittyvät syyt viittasivat siihen, että on hauskaa, kun kaikki ovat samoilla tunneilla.

“Koska yhdessä on hauskeempaa” Tyttö 13, sekaryhmä

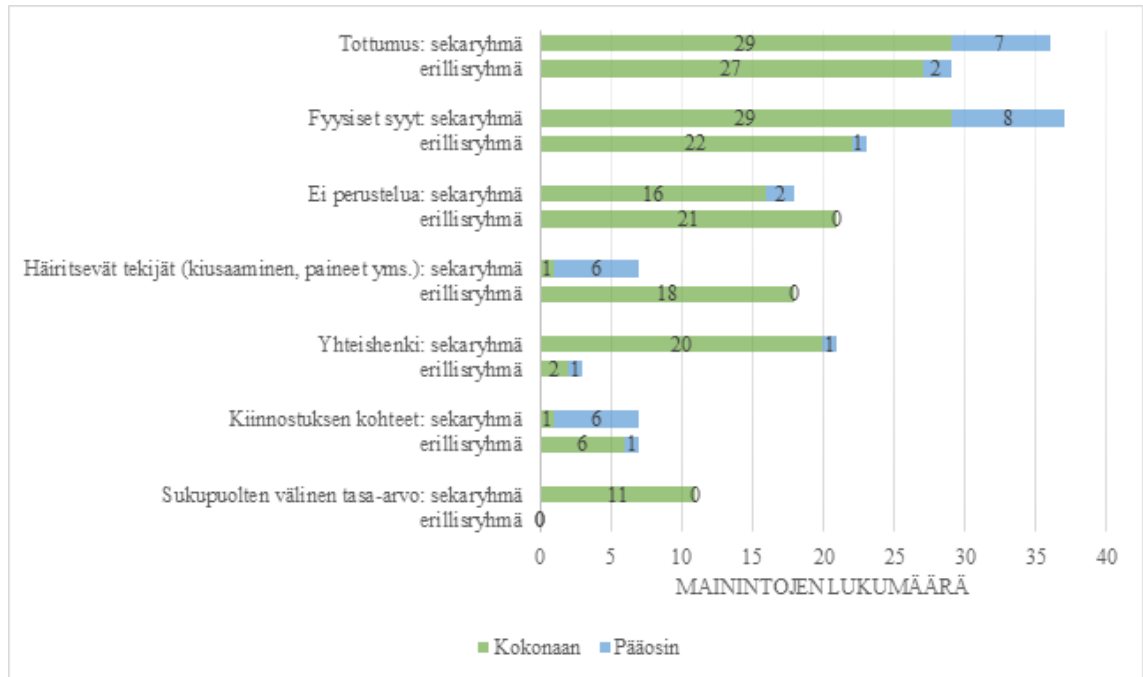
“Pelin henki on parempaa sekaryhmässä.” Tyttö 29, sekaryhmä

Osa perusteli valintaansa myös sillä, että kaikki kuuluvat samaan ryhmään, eikä ryhmiä pidä jakaa sukupuolen perusteella.

“Koska minun mielestäni kaikkien pitäisi olla samassa ryhmässä” Poika 35, sekaryhmä

“Monipuolisempaa ja ei ole sukupuoli erottelua” Poika 62, sekaryhmä

Sekaryhmän valinneista 16 ei osannut perustella valintaansa.

Kuvio 1. Liikuntaryhmätoiveen perustelujen jakautuminen teemoihin ryhmätoiveen mukaan (mainintojen kokonaismäärä 242)

Erillisryhmän valinnee ($f = 87$) perustelivat valintaansa useimmiten tottumuksella (27), fyysisillä syillä (22) ja häiritsevillä tekijöillä (18). Vastaajista 21 ei ollut perustellut valintaansa. Fyysisiksi syiksi luokiteltiin muun muassa se, että erillisryhmässä saa omantsoisemmat pelit.

“koska jos pelaamme koska tyttöjä ei saa ajella niin kovaa” Poika 71, erillisryhmä

“koska pojat voi haluta jotai rajumpaa ja pelaa rajummi ja tytöt halua rauhallisemmast” Poika 18, sekaryhmä

Häiritsevinä tekijöinä mainittiin muuan muassa vastakkaisen sukupuolen läsnäolon aiheuttamat paineet, toisten läsnäolon ärsyttäminen tai sen aiheuttama kiusaaminen ja häiriköinti.

“keittää semmonen et menee aikaa tyttöjen sähläykseen” Poika 39, erillisryhmä

“koska jotkut ei uskalla näyttää taitojansa poikien nähden kun pojat osaa olla arvaamattomia ja haukkuu yleensä tyttöjä....” Tyttö 33, sekaryhmä

Muutama vastaaja (6) oli myös maininnut tyttöjen ja poikien erilaiset kiinnostuksen kohteet.

Ne, jotka valitsivat “pääosin sekaryhmän” (f = 23) perustelivat valintaansa sillä, miksi osa lajeista olisi hyvä olla erikseen, eikä niinkään sen takia, miksi sekaryhmä olisi parempi vaihtoehto. Eniten mainintoja saivat fyysiset syyt (8), totumus (7), kiinnostuksen kohteet (6) ja häiritsevät tekijät (6). Moni oli perustellut valintaansa sillä, että sekaryhmässä liikkuminen on hausempaa, mutta lajeista esimerkiksi uinti, kuntotestit, tanssi ja voimistelu voisivat olla erikseen. Joukkuelajeista tuli eriäviä mielipiteitä. Osa halusi olla joukkuelajeissa sekaryhmässä vauhdikkaampien pelien ja isompien joukkueiden toivossa, kun taas osa halusi pitää tyttöjen ja poikien pelit erillään tasoerojen vuoksi.

“ei ole kivaa olla uimapuvussa kun pojat on läsnä.” Tyttö 42, sekaryhmä

“sekaryhmä ehdottomasti, niin on paljon hausempaa ja tulee paremmat tunnit mutta juuri pallolajeissa pitäisi olla erikseen, koska pojat saattavat luonnostaan pelata enemmän pallolajeja ja pojat ottavat ne paljon rajummin” Tyttö 5, sekaryhmä

Ne, jotka valitsivat pääosin erillisryhmän (f = 6) perustelivat valintaansa tottumuksella (2), yhteishengellä (2), fyysisillä syillä (1) ja kiinnostuksen kohteilla (1). Valintaa perusteltiin sillä, että liikuntatunnit toimivat paremmin erikseen, mutta joukkuelajeissa olisi kiva olla yhdessä.

“Pidän ryhmäjaosta (tytöt ja pojat erikseen) nykyisellään, mutta pesis olisi kivempaa yhdessä.” Tyttö 16, erillisryhmä

7.2 Liikunnanopetuksen ryhmätoiveeseen yhteydessä olevat tekijät

Tutkimuksen toisena tutkimusongelmana tarkasteltiin sitä, mitkä muuttujat ovat yhteydessä oppilaan toiveeseen liikuntatuntien opetusryhmästä eli opiskellaanko liikuntaa seka- vai erillisryhmässä.

Tulosten mukaan muuttujista tämänhetkinen liikuntaryhmä ($p < 0,001$), koululiikunnan arvosana ($p = 0,006$), omatoimisen liikunnan määrä ($p = 0,004$) sekä tehtäväsuuntautunut tavoiteorientaatio ($p = 0,001$) ja motivaatioilmasto ($p = 0,026$) olivat yhteydessä oppilaan ryhmätoiveeseen. Nämä tulokset olivat tilastollisesti merkitseviä. Sukupuolella, ohjatun liikunnan määrällä sekä kilpailusuuntautuneella tavoiteorientaatiolla ja motivaatioilmastolla ei puolestaan ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä siihen, kumman vaihtoehdon oppilas valitsi. Näistä tuloksista raportoidaan tarkemmin myöhemmin.

Mielipidettä opetusryhmästä seka- ja erillisryhmässä olevien kesken vertailtiin ristiintaulukoinnin avulla (Taulukko 4). Tämänhetkiselällä opetusryhmällä oli yhteys siihen, millaisessa ryhmässä oppilas haluaisi opiskella liikuntaa. Sekaryhmässä opiskelevat kokivat sekaryhmän ja erillisryhmäläiset erillisryhmän parhaaksi vaihtoehdoksi jakaa liikunnan opetusryhmät. Tällä hetkellä sekaryhmässä liikuntaa opiskelevista kokonaan tai pääosin sekaryhmässä halusi opiskella 84,6 prosenttia. Erillisryhmissä opiskelevista vain 22,0 prosenttia halusi opiskella liikuntaa kokonaan tai pääosin sekaryhmässä. Tulos oli tilastollisesti merkitsevä ($\chi^2 (4) = 99,088$; $p < 0,001$). Myös muuttujien välinen yhteys oli melko voimakas (Cramerin $V = 0,677$; $p < 0,001$).

Taulukko 4. Tutkittavien jakautuminen ryhmiin sen mukaan, missä ryhmässä he halusivat mieluiten opiskella liikuntaa

Ryhmätoive	Tämänhetkinen liikuntaryhmä					
	Sekaryhmä		Erillisryhmä		Kaikki	
	n	%	n	%	n	%
Kokonaan tai pääosin sekaryhmässä	99	84,6	22	22	121	56
Kokonaan tai pääosin erillisryhmässä	17	14,5	76	76	92	42,6
Joku muu tapa	1	0,9	2	2	3	1,4
Yhteensä	117	100	100	100	217	100

$\chi^2 = 99,088$; $df = 4$; $p < 0,001$; Cramérin $V = 0,677$

Sukupuolen ja ryhmätoiveen välistä yhteyttä tarkasteltiin ristiintaulukoimalla. Tytöistä 46,8 prosenttia ja pojista 62,2 prosenttia halusi opiskella liikuntaa kokonaan tai pääosin sekaryhmässä. Tyttöjen ja poikien välillä ei kuitenkaan havaittu tilastollisesti merkitsevää eroa siinä, minkälaisessa ryhmässä he halusivat opiskella liikuntaa. merkitsevä.

Koululiikunnan arvosanat vaihtelivat vastaajien kesken välillä 6–10. Yleisin arvosana vastaajilla oli 9, jonka oli saanut lähes puolet oppilaista (45,6 %). Arvosanan 8 oli saanut neljännes oppilaista (25,8 %) ja arvosanan 10 vajaa viidennes (17,5 %). Arvosanan 7 tai alle oli saanut noin joka kymmenes oppilas (11,0 %). Ryhmätoiveen ja liikunnan arvosanan välistä yhteyttä tarkasteltiin ristiintaulukoimalla. Arvosanan 8 ($n = 55$), 9 ($n = 99$) ja 10 ($n = 38$) saaneista yli puolet kannatti sekaryhmää (58,2 %; 63,6 % ja 56,5 %). Arvosanan 7 tai alle saaneista ($n = 22$) hieman yli viidennes valitsi mieluummin sekaryhmän (22,7 %). Ryhmätoiveen ja arvosanan välinen yhteys oli tilastollisesti merkitsevä, mutta yhteys oli kuitenkin heikko ($\chi^2 (3) = 12,352$; $p = 0,006$; Cramerin $V = 0,240$).

Omatoimisen liikunnan määrän ja liikunnan ryhmätoiveen välistä yhteyttä tarkasteltiin ristiintaulukoimalla. Tuloksista kävi ilmi, että mitä useampana päivänä viikossa oppilas harrasti omatoimista liikuntaa, sitä todennäköisemmin hän halusi opiskella liikuntaa sekaryhmässä. Poikkeuksena olivat seitsemänä päivänä viikossa omatoimista liikuntaa harrastavat, joista tasan puolet kannatti sekaryhmää ja puolet erillisryhmää. Niistä oppilaista, jotka eivät harrastaneet ollenkaan omatoimista liikuntaa ($f = 32$), reilu neljännes (27,6 %) halusi opiskella liikuntaa sekaryhmässä. Sekä yhdestä kahteen päivänä liikkuvista ($f = 79$; 59,5 %) että kolmesta neljään päivänä liikkuvista ($f = 72$; 59,7 %) yli puolet halusi olla sekaryhmässä. Niistä, jotka liikkuvat 5–6 päivänä viikossa ($f = 20$), 80,0 prosenttia halusi olla sekaryhmässä. Seitsemänä päivänä viikossa omatoimisesti liikkuvista ($f = 14$) tasan puolet halusi olla sekaryhmässä ja puolet erillisryhmässä. Omatoimisen liikunnan ja ryhmätoiveen välinen yhteys oli tilastollisesti merkitseviä ($\chi^2(4) = 15,194$; $p = 0,004$), mutta yhteys oli heikko (Cramerin $V = 0,266$).

Vastaavasti ohjatun liikunnan määrän ja ryhmätoiveen välistä yhteyttä tarkasteltiin ristiintaulukoimalla. Tulosten mukaan näyttäisi siltä, että ainoastaan niistä, jotka liikkuvat ohjatusti seitsemänä päivänä viikossa ($f = 18$), vähemmistö halusi olla sekaryhmässä (27,8 %). Muissa ryhmissä kannatettiin enemmän sekaryhmää. Tulos ei ollut kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä.

Oppilaan tavoiteorientaatiota tutkittiin tehtävä- ja kilpailusuuntautuneisuuden näkökulmasta. Nämä kaksi suuntausta eivät sulje toisiaan pois, vaan yksilö voi olla samaan aikaan sekä tehtävä- että kilpailusuuntautunut. Nämä piirteet kuitenkin painottuvat eri yksilöillä eri tavoin. (Liukkonen & Jaakkola 2017.) Tässä tutkimuksessa tutkittavista suurin osa oli melko paljon tai paljon tehtäväsuuntautuneita. Kilpailusuuntautuneudessa vastauksissa oli enemmän hajontaa (Taulukko 5).

Taulukko 5. Tutkittavien jakautuminen tehtäväsuuntautuneen ja kilpailusuuntautuneen tavoiteorientaation mukaan (n = 217)

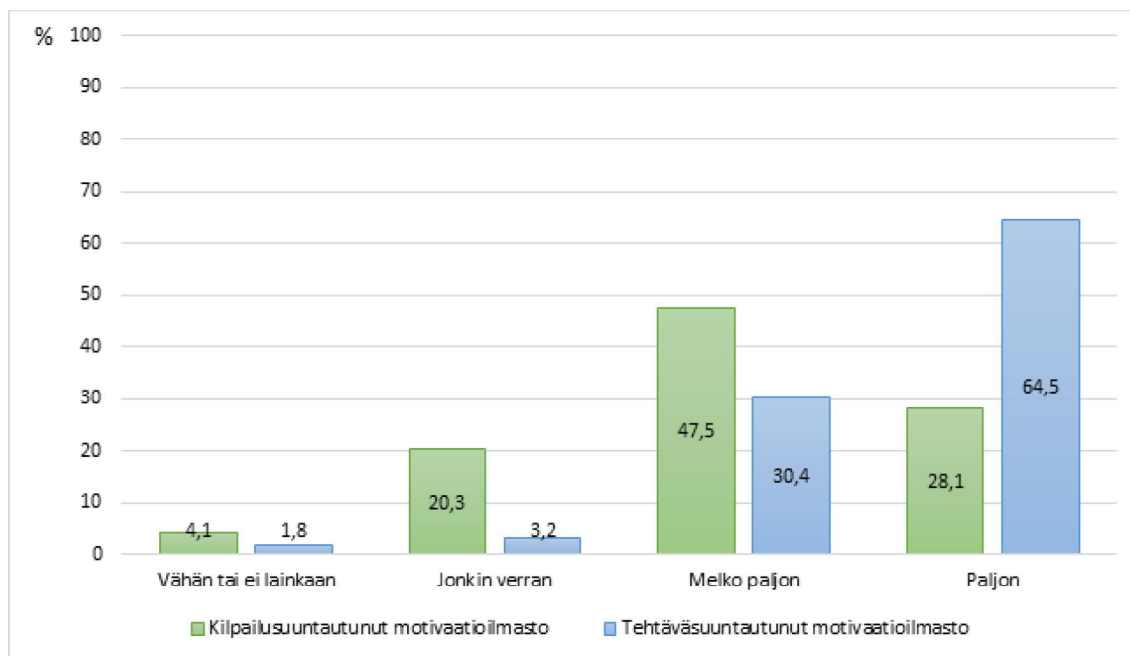
	Tehtäväsuuntautunut		Kilpailusuuntautunut	
	n	%	n	%
Paljon	129	59,4	73	33,6
Melko paljon	75	34,6	82	37,8
Jonkin verran	6	2,8	44	20,3
Vähän	7	3,2	18	8,3
Yhteensä	217	100	217	100

Kilpailu- ja tehtäväsuuntautuneisuutta kuvaavien summamuuttujien keskiarvoja vertailtiin Mann-Whitneyn U -testillä. Tulosten mukaan sekaryhmän valinneet olivat tehtäväsuuntautuneempia kuin erillisryhmän valinneet. Tehtäväsuuntautuneisuutta tarkasteltaessa sekaryhmän valinneiden keskimääräinen sijaluku oli 120 ja erillisryhmän valinneiden 91. Sekaryhmän valinneet olivat keskikohdan yläpuolella tehtäväsuuntautuneisuuden suhteen (keskiarvo järjestyslukujen 1 ja 214 keskiarvo eli 107,5). Ero tehtäväsuuntautuneisuudessa seka- ja erillisryhmän valinneiden välillä oli tilastollisesti merkitsevä ($z = -3,427$, $p = 0,001$).

Kilpailusuuntautuneisuutta tutkittaessa seka- ja erillisryhmän valinneiden kesken ei ollut juurikaan eroa. Sekaryhmän valinneiden keskimääräinen sijaluku oli 114 ja erillisryhmän valinneiden 99. Sekaryhmän valinneet olivat siis keskikohdan yläpuolella kilpailusuuntautuneisuuden suhteen (keskiarvo järjestyslukujen 1 ja 214 keskiarvo eli 107,5). Ero ei ollut kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä.

Motivaatioilmasto liikuntatunneilla koettiin tässä tutkimuksessa enemmän tehtäväsuuntautuneeksi ($ka = 3,6$; $kh = 0,65$; asteikolla 1–5) kuin kilpailusuuntautuneeksi ($ka = 3,0$;

kh = 0,81). Kun tutkittiin tehtäväsuuntautunutta motivaatioilmastoa, suurin osa tutkittavista kuului ryhmään “paljon tehtäväsuuntautunut”. Jälleen kilpailusuuntautuneisuuden kohdalla vastauksissa oli enemmän hajontaa (Kuvio 2).

Kuvio 2. Vastausten jakautuminen sen mukaan, kuinka tehtäväsuuntautuneeksi ja kilpailusuuntautuneeksi oppilaat kokivat liikuntaryhmänsä motivaatioilmaston (n = 217)

Tehtäväsuuntautuneen motivaatioilmaston tarkastelussa sekaryhmän valinneiden keskimääräinen sijaluku oli 114 ja erillisryhmän valinneiden 99. Sekaryhmän valinneeet olivat keskikohdan yläpuolella tehtäväsuuntautuneisuuden suhteen (keskiarvo järjestyslukujen 1 ja 214 keskiarvo eli 107,5). Tulos oli tilastollisesti merkitsevä ($z = -2,223$, $p = 0,026$). Ne, jotka opiskelisivat liikuntaa mieluummin sekaryhmässä, kokivat motivaatioilmaston enemmän tehtäväsuuntautuneeksi kuin ne, jotka valitsivat erillisryhmän.

Kilpailusuuntautuneisuudessa sekaryhmän kannattajien keskimääräinen sijaluku oli 104 ja erillisryhmän valinneiden 112. Erillisryhmän valinneeet olivat keskikohdan paremmalla puolella kilpailusuuntautuneisuuden suhteen (keskiarvo järjestyslukujen 1 ja 214 keskiarvo eli 107,5), eli näyttäisi siltä, että erillisryhmän valinneeet kokivat ilmaston hieman enemmän kilpailusuuntautuneeksi. Ero ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä.

Seka- ja erillisryhmän valinneiden kesken ei siis ollut suurta eroa kilpailusuuntautuneisuuden kokemisen suhteen.

8 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kahdeksaluokkalaisten oppilaiden mielipiteitä liikunnan opetusryhmistä sen mukaan, haluaisivatko he olla mieluummin sekaryhmissä, sukupuolen mukaan jaotelluissa erillisryhmissä vai toteuttaa liikunnanopetuksen jollakin muulla tavalla. Tarkoituksena oli myös selvittää, mitkä ja miten eri muuttajat ovat yhteydessä oppilaan toiveeseen opetusryhmästä. Tutkittavien mielipiteitä opetusryhmistä vertailtiin tämänhetkisen liikuntaryhmän, sukupuolen, liikunnan arvosanan, oma toimisen ja ohjatun liikunnan määrän, tavoiteorientaation sekä motivaatioilmaston näkökulmasta.

8.1 Yhdessä vai erikseen?

Tutkimukseen osallistuneista kahdeksaluokkalaisista oppilaista yli puolet halusi opiskella liikuntaa kokonaan tai pääosin sekaryhmässä. Tulos ei ole yhdenmukainen Palomäen ja Heikinaro-Johanssonin tutkimuksen (2011) kanssa, jossa enemmistö kannatti erillisryhmää. Tämän tutkimuksen tuloksissa on kuitenkin huomioitava, että noin puolet tutkimukseen osallistuneista oppilaista opiskeli liikuntaa sillä hetkellä sekaryhmässä ja noin puolet erillisryhmässä. Saatuja tuloksia ei voida yleistää koko Suomen tasolla, sillä koko maassa sekaryhmässä liikuntaa opiskelevat ovat edelleen vähemmistö. Vuonna 2011 tehdyn tutkimuksen mukaan noin 15 prosenttia opiskeli liikuntaa sekaryhmässä ja loput erillisryhmässä (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 7). Näin ollen on todennäköistä, että erillisryhmä saa koko Suomen tasolla enemmän kannatusta, sillä enemmistö on tottunut siihen.

Tässä tutkimuksessa suurin osa oppilaista kannatti sitä ryhmää, jossa itse opiskeli liikuntaa aineistonkeruuhetkellä. Tutkimuksen aikana sekaryhmässä opiskelevista enemmistö (85 %) haluaisi olla jatkossakin sekaryhmässä, kun taas erillisryhmässä olevista enemmistö (76 %) haluaisi olla erillisryhmässä. Moni myös perusteli valintaansa tottumuksella. Tulos on samansuuntainen aiemmin tehtyjen pro gradu -tutkielmien kanssa. Näissä tutkielmissa yhteinen suunta oli se, että mitä enemmän sekaryhmäopetusta järjestettiin, sitä enemmän oppilaat siitä pitivät (Kurppa 2011; Temonen 2016; Lassila 2017). Ihmisille on tyypillistä vastustaa muutosta. Tutut toimintatavat koetaan hyvinä, sillä niiden mukaan toimiminen ei vaadi yhtä paljon energiaa kuin uusien tapojen opettelu. Kyse voi olla myös

siitä, ettei muutoksen tarvetta ymmärretä, koska nykyistä mallia ei osata kyseenalaistaa. (Heikkilä & Heikkilä 2007, 35.) Tämä saattaa selittää sitä, miksi tämänhetkinen ryhmä koettiin hyvänä, eikä sen vaihtamiselle koettu tarvetta.

Ne, jotka opiskelisivat liikuntaa mieluiten sekaryhmässä, perustelivat valintaansa fyysisillä syillä, tottumuksella ja yhteishengellä. Perusteluissa näkyi positiivinen suhtautuminen ryhmään. Vastaajat eivät perustelleet, miksi erillisryhmä olisi huono vaihtoehto, vaan miksi sekaryhmä olisi parempi tapa opiskella liikuntaa. Oppilaat olivat sitä mieltä, että sekaryhmässä saadaan monipuolisemmat tunnit, oppii tulemaan kaikkien kanssa toimeen ja opiskelu samassa ryhmässä kaikkien kanssa on hausempaa. Heikinaro-Johanssonin, Palomäen ja Kurpan (2011) tutkimuksen mukaan ryhmän yhteenkuuluvuuden tunne vaikuttaa positiivisesti oppilaiden viihtymiseen tunnilla. Oppilaat perustelivatkin sekaryhmää sillä, että on kivaa, kun kaikki ovat samassa ryhmässä. Tämän kerrottiin myös parantavat ryhmän yhteishenkeä. Sekaryhmässä ollaan yleensä samassa ryhmässä kuin muillakin oppitunneilla, jolloin ryhmän kiinteys saattaa olla parempi, kuin jos liikuntatunnit oltaisiin erillisryhmässä. Ryhmän kiinteyden ja suoriutumisen onkin todettu tukevan yleensä toisiaan (Rovio 2009). Palomäki ja Heikinaro-Johansson (2011) ovat samaa mieltä siitä, että sekaryhmä mahdollistaa tyttöjen ja poikien yhteistyön sekä vuorovaikutustaitojen harjoittelun. Myös Lintusen ja Kuuselan (2009) mukaan ryhmän yhteistyötaidot ja sosiaalisten taitojen harjoittelu on tärkeää. Liikunnan avulla kasvattamisessa olennaista onkin toisten huomioiminen, tunnetaidot sekä ilon ja osallisuuden kokemukset (Opetushallitus 2014, 433–434). Sekaryhmän voidaan ajatella ylläpitävän ryhmän jo valmiiksi hyvää yhteishenkeä, sillä liikkuminen yhdessä on mukavaa, kun ryhmä tulee hyvin toimeen keskenään. Toisaalta sekaryhmän voidaan myös ajatella muokkaavan yhteishenkeä paremmaksi.

Vastausten perusteella oppilaat pitivät siitä, että sekaryhmässä liikuntatunnit olivat monipuolisempia niin sisällöllisesti kuin toteutustavoiltaan. Kun ryhmässä on tyttöjä ja poikia, täytyy tuntien olla sellaisia, että ne sopivat mahdollisimman monelle. Kuten Suomen YK-liitto (2018) muistuttaa, tytöt ja pojat eivät ole homogeenisiä ryhmiä, vaan jokainen yksilö on erilainen. Sekaryhmäopetus sopii myös niille, jotka eivät koe perinteistä sukupuolijakoa tyttöihin ja poikiin luontevaksi. Tällaisia sukupuolivähemmistöjä on Suomessa arviolta 10–15 prosenttia väestöstä (Kokkonen 2012), joten heidän osuuttaan ei ole

syitä vähätellä. Koska sekaryhmässä kaikki ovat samassa, kukaan ei joudu määrittelemään itseään tai tule määritellyksi sukupuolensa perusteella.

Erillisryhmän perusteluissa näkökulma tyttöjen ja poikien yhdessäoloon liikuntatunneilla oli negatiivinen. Ne, jotka opiskelisivat liikuntaa mieluiten erillisryhmässä, perustelivat valintaansa tottumuksella, fyysisillä syillä ja häiritsevillä tekijöillä. Esiin nousivat sukupuolten väliset fyysiset koko- ja tasoerot. Erillisryhmiä onkin perusteltu usein sillä, että murrosiässä fyysiset erot kasvavat ja aiheuttavat turvallisuusriskejä (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011). Kokoeron lisäksi sukupuolten välillä on usein eroa kiinnostuksen kohteissa. Siinä missä pojat pitävät kisailusta, pelaamisesta sekä fyysisesti rasittavista tehtävistä, tytöt ovat kiinnostuneempia terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. (Johansson, Heikinaro-Johansson & Palomäki 2011, 239.) Kun tytöt ja pojat ovat omissa ryhmissään, voidaan liikkua turvallisesti omalla taito- ja kehitystasolla (Heikinaro-Johansson, Palomäki & Kurppa 2011). Tämän perusteella erillisryhmä olisi parempi vaihtoehto liikunnanopetukseen, sillä sen avulla voidaan ottaa huomioon sukupuolten erilaiset ominaisuudet ja kiinnostuksen kohteet. Tämä voi edistää turvallisuuden tunnetta sekä mahdollistaa myönteisiä kokemuksia liikuntatunneilla.

Yhdessä olemista häiritsevinä tekijöinä mainittiin eri sukupuolten välinen kiusaaminen ja häiriköinti sekä toisten läsnäolon aiheuttamat paineet ja ärsyttäminen. Ryhmän aiheuttamien kielteisten kokemusten on tutkittu vähentävän viihtyvyyttä liikuntatunnilla (Heikinaro-Johansson, Palomäki & Kurppa), kun taas turvallinen ilmapiiri edistää oppimista (Lintunen & Kuusela 2009). Mikäli oppilaalla on ollut tällaisia vastakkaisen sukupuolen aiheuttamia kielteisiä kokemuksia, kannattaa oppilas todennäköisesti erillisryhmää. Liikuntatunnilla kehollisuus on vahvasti läsnä, joten murrosiän tuomat muutokset voivat tuoda epävarmuutta omaan olemiseen ja liikkumiseen muuttuvassa kehossa (Virta & Lounassalo 2013). Toisen sukupuolen läsnäolo voi edelleen vahvistaa näitä epävarmuuden kokemuksia.

Erillisryhmän valinnan perusteluissa mainittiin tyttöjen ja poikien erilaiset kiinnostuksen kohteet. Lajeissa, joissa voidaan kokea epävarmuutta joko liikunnallisesti tai ulkonäöllisesti, haluttiin usein olla eri ryhmissä. Näitä lajeja olivat esimerkiksi uinti, kuntotestit, tanssi ja voimistelu. Joukkuelajeja koskien tuli eriäviä mielipiteitä. Osa halusi olla yhdessä isompien joukkueiden ja monipuolisempien pelien vuoksi, kun taas osa koki, että

sukupuolen mukainen jaottelu mahdollistaisi omalle tasolle sopivimmat pelit. Palomäen ja Heikinaro-Johanssonin (2011) mukaan tyttöjen ja poikien lajimieltymykset eroavat selvästi toisistaan. Erillisryhmissä tyttöjen ja poikien liikuntatuntien on myös tutkittu eroavan sisällöllisesti (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011; Berg 2010). Näin ollen on luonnollista, että esimerkiksi kilpailullisista joukkuelajeista innostunut poika valitsee mieluummin erillisryhmän, jossa pelaamisen ja kilpailemisen osuus on todennäköisesti suurempi kuin sekaryhmässä.

Tasa-arvon kannalta kysymys opetusryhmistä ei ole yksiselitteinen. Toisaalta tasa-arvoista voi olla se, että tytöt ja pojat saavat omantasoistaan opetusta omissa ryhmissään. Tällöin vastakkaisen sukupuolen aiheuttama häirintä ja paineet ovat vähäisempiä ja opetussisällöt voidaan toteuttaa paremmin sukupuolten mieltymysten mukaan. Opetussuunnitelmassa liikunnan tavoitteet ovat kaikille samat (Opetushallitus 2014), eikä muissaakaan oppiaineissa oppilaiden mieltymykset vaikuta opetettaviin sisältöihin. Näin ollen voidaan pohtia, olisiko tasa-arvoisempaa, että myös liikunnanopetus olisi kaikille yhteistä. Tällöin oppituntien sisällöt olisivat kaikille samat. Liikuntalain (2015, 2 §) tavoitteena on vähentää liikunnan eriarvoisuutta sukupuoleen tai muihin ominaisuuksiin katso-matta, joten myös tästä näkökulmasta voidaan miettiä, onko sukupuolen mukainen jaot-telua perusteltua.

8.2 Ryhmätoive taustatekijöiden näkökulmasta

Tyttöjen ja poikien välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa ryhmätoiveen suhteen. Suuntaa antava tulos kuitenkin oli, että pojista yli puolet halusi olla sekaryhmässä, kun taas tytöistä yli puolet erillisryhmässä. Palomäen ja Heikinaro-Johanssonin (2011) tutkimuksen mukaan sekä tytöt että pojat kannattivat erillisryhmää, joskin pojissa oli jonkin verran enemmän sekaryhmän kannattajia kuin tytöissä. Tämän tutkimuksen tulos voisi olla lähempänä Palomäen ja Heikinaro-Johanssonin (2011) tulosta, mikäli seka- ja erillisryhmien jakauma olisi todellista tilannetta vastaava. Se, että tässä tutkimuksessa tyttöjen ja poikien mielipiteiden välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa, voi selittyä sillä, että tytöt ja pojat ovat erilaisia yksilöitä, eivätkä homogeenisiä ryhmiä. Eri lajimieltymykset ja luonteenpiirteet saattavat vaikuttaa vastauksiin sukupuolen sijaan.

Tulosten mukaan liikunnan kouluarvosana ja omatoimisen liikunnan määrä olivat yhteydessä oppilaan ryhmätoiveeseen. Arvosanoja tarkasteltaessa ainoastaan arvosanan 7 tai alle saaneista enemmistö kannatti erillisryhmää. Myös niistä, jotka eivät liikkuneet omatoimisesti ollenkaan, enemmistö oli erillisryhmän kannalla. Oppilaan koululiikunnassa pärjäämisen tai liikunnan harrastamisen määrän ja ryhmätoiveen välistä yhteyttä ei ole tiettävästi aiemmin tutkittu Suomessa. Voidaan pohtia, ovatko heikoimpien arvosanojen saaneet ja vähän liikkuvat epävarmoja omista liikunnallisista kyvyistään, eivätkä näin ollen halua liikkua vastakkaisen sukupuolen seurassa. Myös murrosiän muutokset ja vaikeudet hallita muuttuvaa kehoa voivat lisätä epävarmuutta (Aalberg & Siimes 2007). Epävarmuus voi olla syynä siihen, että liikkuminen oman sukupuolen kanssa samassa ryhmässä koetaan miellyttävämmäksi vaihtoehdoksi. Decin ja Ryanin (1985) motivaatioteorian mukaan pystyvyyden tunne on yhteydessä yksilön luottamukseen omiin kykyihinsä. Jos yksilö on epävarma omasta kehostaan ja kyvyistään, voi pystyvyyden tunne olla tällöin heikko. Erillisryhmässä voidaan liikkua omalla kehitys- ja taitotasolla (Heikinaro-Johansson, Palomäki & Kurppa 2011, 255), mikä voi mahdollistaa enemmän onnistumisen kokemuksia.

Ohjatun liikunnan määrä ei ollut tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä oppilaan toiveeseen liikunnan opetusryhmästä. Varovaisesti voitaisiin kuitenkin sanoa, että vain ne, jotka harrastivat liikuntaa ohjatusti seitsemänä päivänä viikossa, eivät olleet sekaryhmän kannalla. Se, ettei tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ollut, saattaa johtua siitä, että harrastuksia on monia erilaisia, eikä harrastetun liikunnan määrä suoraan kerro suuntaa oppilaan mielipiteestä. Mielipiteeseen saattaa vaikuttaa liikunnan määrän sijaan ennemminkin se, minkä tyyppistä liikuntaa harrastaa. Esimerkiksi jalkapalloa monena päivänä viikossa harrastavan tytön mielipide opetusryhmästä saattaa olla erilainen kuin vastaavan määrän liikkuva voimistelija.

Tutkittavien oppilaiden tavoiteorientaatio oli painottunut tehtäväsuuntautuneisuuteen. Sekaryhmän valinneet näyttivät olevan tehtäväsuuntautuneempia kuin erillisryhmän valinneet. Kuitenkin myös kilpailusuuntautuneet olivat valinneet useammin sekaryhmän, vaikka yhteys ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Tämä selittyy sillä, että sama yksilö on samaan aikaan vaihtelevassa suhteessa sekä tehtävä- että kilpailusuuntautunut. Se, että oppilas on hyvin tehtäväsuuntautunut, ei estä sitä, ettei oppilas voisi olla myös kilpailusuuntautunut. Sekaryhmässä tehtäväsuuntautuneisuus saattaa selittyä sillä, että oppilaiden

pätevyyden tunne ei ole riippuvainen toisista, vaan jokainen pyrkii kehittämään omia taitojaan. (Liukkonen & Jaakkola 2013a.) Näin ollen sekaryhmässä oppilaiden välisillä tasoeroilla ei ole niin paljon merkitystä. Papaioannoun ym. (2012) tutkimuksen mukaan tehtäväsuuntautuneen tavoiteorientaation kanssa ovat yhteydessä muun muassa vahva itsetunto, sisäinen motivaatio sekä toiminnan kokeminen merkityksellisenä. Nämä ominaisuudet saattavat korostua niillä, jotka valitsivat mieluummin sekaryhmän.

Kaikkien vastaajien kesken motivaatioilmasto koettiin enemmän tehtäväsuuntautuneeksi kuin kilpailusuuntautuneeksi. Soinin (2006) väitöskirjan mukaan suomalaiset oppilaat kokevat liikuntatuntien ilmaston enemmän tehtävä- kuin kilpailusuuntautuneeksi. Tehtäväsuuntautuneisuuden korostaminen onkin lasten ja nuorten kanssa liikkussa tärkeää, sillä se korostaa omien taitojen harjoittelua muihin vertaamisen sijaan (Liukkonen, Jaakkola & Soini 2007). Tulosten mukaan ne, jotka opiskelisivat liikuntaa mieluummin sekaryhmässä, kokivat ilmaston enemmän tehtäväsuuntautuneeksi kuin ne, jotka valitsivat erillisryhmän. Kilpailusuuntautuneen motivaatioilmaston ja ryhmävalinnan välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä. Sekaryhmässä olevat olivat itse useammin tavoiteorientaatioiltaan tehtäväsuuntautuneita, mikä saattaa selittää sitä, että he kokivat myös motivaatioilmaston tehtäväsuuntautuneeksi. Koska tähän tutkimukseen osallistui paljon sekaryhmässä opiskelevia, voidaan pohtia, onko sekaryhmässä olemisella vaikutusta ryhmän motivaatioilmaston tehtäväsuuntautuneisuuteen. Sekaryhmässä tasoerot ovat suuret, jolloin on hyvä korostaa omien taitojen kehittämistä sen sijaan, että vertailisi niitä muihin.

8.3 Yhdessä vai erikseen – vai jotain muuta?

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan sanoa sekaryhmän olevan oppilaiden mielestä parempi vaihtoehto liikunnanopetuksen toteutuksessa, sillä tutkimukseen osallistuneista oppilaista yli puolet kannatti sekaryhmää. Lisäksi sekaryhmän perusteluissa nousi esiin samoja asioita kuin tämänhetkisessä opetussuunnitelmassa. Oppilaiden perusteluissa nousi esiin myös samoja näkemyksiä kuin liikuntalaissa (2015) sekä laissa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (1986). Erillisryhmän perusteluissa viitattiin puolestaan paljon stereotyyppisiin käsityksiin sukupuolten erilaisista mieltymyksistä ja fyysisistä ominaisuuksista. Kokkosen (2013) mukaan nämä stereotypiat ovat jäänteitä historiasta, eivätkä ne ole riittävä peruste liikunnan opetusryhmien jaottelulle sukupuolen mukaan.

Oppilaiden perusteluista nousi vahvasti esille tottumus. Erillisryhmää kannatettiin, koska siinä ollaan totuttu liikkumaan. Mieltymys liikunnan erillisryhmiin saattaa juontaa juurensa siitä, että miesten ja naisten liikunta on Suomen historian ajan erotettu selkeästi toisistaan (Ilmanen & Voutilainen 1982; Wuolio & Jääskeläinen 1993). Vielä vuoden 1984 opetussuunnitelmassa oli määritelty erikseen sisällöt tyttöjen ja poikien liikunnalle (Kouluhallitus 1985), minkä vuoksi monella on yhä mielikuva siitä, että liikunta pitäisi opettaa erikseen tytöille ja pojille. Kuitenkin nykyään lähes kaikissa Euroopan maissa Suomea lukuun ottamatta liikunnanopetus tapahtuu sekaryhmissä (Berg 2010; Annerstedt 2008). Pitäisikin kyseenalaistaa olemassa olevat mielikuvat perinteisistä opetusryhmistä ja miettiä, mikä olisi paras tapa järjestää liikunnanopetus. Jos erilaista tapaa toteutettaisiin, siihenkin varmasti totuttaisiin ja sitä lopulta pidettäisiin normaalina. On tärkeää tiedostaa liikuntatuntien tavoitteet ja pohtia opetusta niiden kautta sen sijaan, että mietitään, miten asiat on aiemmin tehty.

Erillis- ja sekaryhmälle löytyy kummallekin perusteluja sekä puolesta että vastaan. On myös paljon yksilön ominaisuuksista kiinni, minkä hän kokee parhaana liikunnanopetusryhmänä. Oppilaan oma liikunnallisuus, pätevyyden tunne sekä kilpailu- ja tehtäväsuuntautuneisuus vaikuttavat oppilaan mielipiteeseen ryhmävalinnasta. Osa kokee heterogeeniset sekaryhmät rikkautena, osa taas uhkana. Toisaalta on huomioitava, etteivät erillisryhmätkään ole homogeenisiä, vaan myös tyttöjen ja poikien keskuudessa on suuria eroja. Kaikki pojat eivät esimerkiksi pidä pelaamisesta ja kilpailemisesta. Opetuksen tavoite vaikuttaa siihen, missä ryhmässä liikuntaa kannattaisi opettaa. Halutaanko keskittyä fyysisten taitojen kehittymiseen vai ryhmän sosiaalisiin taitoihin?

Koska erillis- ja sekaryhmässä on molemmissa hyvät ja huonot puolensa, voidaan pohtia, onko liikunnanopetus mahdollista toteuttaa jollakin muulla tavalla, joka yhdistäisi eri tapojen hyviä puolia. Tutkimukseen osallistuneet oppilaat perustelivat valintaansa usein taasoeroilla ja mieltymyksillä, joten voisiko opetusrymiä jakaa esimerkiksi niiden kautta sukupuolen sijaan. Oppilaiden vastauksissa esiintyi usein toiveita siitä, että osa lajeista olisi erikseen ja osa yhdessä. Joustavilla opetusryhmillä saataisiin monipuolisuutta tunteihin ja oppilaat pääsisivät itse vaikuttamaan siihen, mitä tunteilta haluavat.

8.4 Tutkimustulosten hyödyntämismahdollisuudet

Tutkimuksen avulla saatiin tietoa oppilaiden näkemyksistä liikuntatuntien opetusryhmiä koskien. Opetuksen suunnittelussa on otettava mukaan myös oppilaiden mielipiteet. Tarkoituksena on herättää ajatuksia ja kyseenalaistaa liikunnanopetuksen perinteisiä malleja. Liikunnanopettajia rohkaistaan kyseenalaistamaan valmiiksi jaetut opetusryhmät, sillä opetussuunnitelma tai lait eivät anna valmiita ohjeita ryhmien muodostamiseen. Lisäksi opettajat voivat hyötyä tästä tutkimuksesta suunnitellessaan liikuntatuntien sisältöjä ja rakennetta. Mikäli koulussa liikuntatunnit on jaettu sukupuolen mukaan, voi opettaja silti huomioida erilaiset mieltymykset ryhmän sisällä. Opettajat voivat myös yhdessä sopia liikuntatuntien pitämisestä yhdessä tai joustavista opetusryhmistä, vaikka koulussa muuten oltaisiin liikuntatunnit erillisryhmissä. Koulut ja kunnat voivat hyödyntää saatua tietoa suunnitellessaan liikunnan opetusryhmiä kouluihin.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää opettajankoulutuksessa rohkaisemalla tulevia opettajia kyseenalaistamaan vanhoja malleja sekä pohtimaan omia opetustapoja avoimin mielin. Opettajien on tiedostettava eri mahdollisuudet opetusryhmiin liikunnanopetuksessa. On huomioitava oppilaat yksilöllisesti ja hylättävä stereotyyppiset mielikuvat sukupuolten erilaisista mieltymyksistä.

8.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen melko suuri aineisto ($n = 217$) lisää tutkimuksen luotettavuutta ja yleistettävyyttä. Aineisto on kuitenkin kerätty pelkästään Varsinais-Suomen alueelta, mikä saattaa vaikuttaa tulosten yleistettävyyteen koko Suomen alueella. Vastaajissa oli suunnilleen yhtä paljon tyttöjä ja poikia sekä seka- ja erillisryhmässä olevia, mikä on tilastollisten testien kannalta hyvä. Todellisuudessa sekaryhmässä opiskelevia on Suomessa selkeä vähemmistö. Vuonna 2011 sekaryhmässä liikuntaa opiskelevia oli vain noin 15 prosenttia (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 7). Tämän vuoksi tulos ei vastaa koko Suomen tilannetta asiasta. Toisaalta tässä tutkimuksessa saatiin nostettua vähemmistönä olleiden sekaryhmäläisten ääni kuuluviin.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että määrällistä menetelmää täydennettiin laadullisen menetelmän avulla. Luottamusta lisää myös se, että tutkimusta oli tekemässä kaksi tutkijaa. Tutkimuksen kulku ja toteutus on kuvailtu mahdollisimman tarkasti menetelmäosiossa, mikä lisää tutkimuksen toistettavuutta.

Kyselylomakkeessa käytettiin Robertsien, Treasuresin ja Balaguen (1998) sekä Soinin (2006) valmiita mittareita aiemmista kyselylomakkeista. Näiden mittareiden on aiemmissa tutkimuksissa todettu mittaavan sitä, mitä on tarkoituskin. Näin ollen aiemmin käytössä olleiden mittareiden käyttäminen lisää tutkimusmenetelmän reliabiliteettia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 232). Kokonaisuutena vastaavaa kyselylomaketta ei ole aiemmin käytetty, jolloin sen luotettavuudesta ei voida olla varmoja. Kyselylomakkeen ongelmana on aina se, ettei koskaan voi olla täysin varma siitä, miten tosissaan tutkittavat vastaavat kysymyksiin. Motivaatiota tutkittaessa kyseessä on aina oppilaan oma eikä objektiivinen arvio. Myös kysymysten väärinymmärtäminen on mahdollista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009.)

Kysymyksiin liikunnan arvosanasta ja harrastetun liikunnan määrästä on syytä suhtautua kriittisesti. Liikunnan arvosana ei välttämättä kerro todellista kuvaa oppilaan menestymisestä tai osaamisesta liikuntatunneilla. Lisäksi oppilas ei välttämättä muistanut oikeaa arvosanaansa, eikä arvosanoja tarkastettu virallisista lähteistä. Ihmisillä on monesti taipumus kaunistella vastauksia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195). Esimerkiksi liikunnan määrää kysyttäessä tutkittava saattaa vastata liikkuvansa enemmän, mitä todellisuudessa liikkuvat. Kysyttäessä omatoimisen ja ohjatun liikunnan määrää käytettiin kriteerinä kolmenkymmenen minuutin yhtäjaksoista rasittavaa liikuntaa. Näin ollen tulokset liikunnan määrästä eivät ole verrattavissa tutkimuksiin, joissa käytetään pohjana liikuntasuosituksia. Tarkoituksena ei ollut selvittää, kuinka moni oppilas täyttää liikuntasuosituksia, vaan kuinka moni oppilaista ylipäättään liikkuu päivittäin.

Kyselylomakkeessa vastaajan tuli perustella oma valintansa ryhmätoiveesta. Suuri osa tutkittavista ei osannut perustella vastaustaan. Syynä tälle voi olla se, että avoimeen vastaukseen ei välttämättä jakseta tai haluta kirjoittaa, varsinkin jos kokee, ettei itsellä ole aiheesta paljoa sanottavaa. Toisaalta voidaan miettiä, oliko kysymys oppilaille vaikea. Valmiiden vaihtoehtojen antaminen olisi voinut helpottaa vastaamista, mutta toisaalta se olisi voinut myös johdatella liikaa vastauksia johonkin tiettyyn suuntaan.

Aineistonkeruutilanteissa paikalla oli aina vähintään toinen tutkijoista. Tutkijan läsnäolo mahdollisti sen, että hän pystyi auttamaan, mikäli joitakin epäselvyyksiä ilmaantui. Myös ohjeet olivat samat kaikissa eri kouluissa ja luokissa. Vastaaminen toteutettiin valvotusti, eivätkä oppilaat voineet puhua kaverin kanssa, vaan keskittyivät kukin omaan vastaamiseensa. Vastaamistilanne oli näin ollen kaikille tutkimukseen osallistuneille melko samanlainen. Aineistonkeruutilanteessa oli myös tutkimuksen luotettavuutta heikentäviä tekijöitä. Vastaamiseen liikuntatunnin alussa käytetty aika saattoi heikentää keskittymistä joidenkin oppilaiden kohdalla. Oppilaat pääsivät aloittamaan liikuntatunnin, kun kyselyyn oli vastattu, minkä vuoksi osa saattoi kiirehtiä vastaamisen kanssa päästäkseen liikumaan mahdollisimman nopeasti.

Ennen aineistonkeruuta tarvittavat luvat oli hankittu osallistuvien paikkakuntien sivistystoimilta sekä koulujen rehtoreilta. Kyselyyn vastattiin vapaaehtoisesti ja täysin anonyymisti, eivätkä esimerkiksi oppilaiden opettajat tai muut oppilaat nähneen vastauksia. Näin ollen oppilailla oli mahdollisuus vastata kysymyksiin täysin rehellisesti pelkäämättä sitä, että vastaukset vaikuttaisivat esimerkiksi heidän liikunnan arvosanoihinsa. Tutkimuksen aihe ei ollut arkaluontoinen, eikä tutkimukseen osallistuminen näin ollen aiheuttanut haittaa tutkittaville. Tutkimusaineisto tullaan hävittämään eettisiä tutkimuskäytänteitä noudattaen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 186.)

8.6 Jatkotutkimusehdotukset

Tässä tutkimuksessa selvitettiin kyselylomakkeella oppilaiden mielipiteitä liikunnan opetusryhmiin liittyen. Tällä kyselylomakkeella johdateltiin melko suoraan siihen, että vaihtoehtoina on joko erillis- tai sekaryhmä. Vaihtoehtona opetusryhmiin oli myös “joku muu, mikä?”, mutta tämä vaihtoehto ei saanut juurikaan kannatusta. Syynä saattaa olla se, että muita vaihtoehtoja ei osata edes ajatella tai toisaalta se, että nämä kaksi vaihtoehtoa korostuivat kyselylomakkeella, mikä saattoi johdatella vastaajaa valitsemaan näistä jomman kumman. Jatkossa voitaisiin herätellä oppilaita ajattelemaan muitakin vaihtoehtoja muun muassa esimerkkien avulla.

Tulevaisuudessa voitaisiin tutkia, ovatko oppilaan sukupuoli ja harrastus yhteydessä siihen, minkälaisessa ryhmässä oppilas haluaisi opiskella liikuntaa. Monesti harrastukset

jaetaan stereotyyppisesti “poikien ja tyttöjen lajeihin”. Pallopelejä pidetään yleensä poikamaisina, kun taas tanssillisia lajeja tyttöinä. Stereotyyppien pohjalta voidaan ajatella, että tanssia harrastava tyttö haluaa olla liikuntatunneillakin tyttöjen kanssa. Entä tyttö, joka harrastaa jääkiekkoa? Koska nykyään lasten ja nuorten harrastettujen lajien kirjo on suuri, eikä aina noudata stereotyyppisiä malleja, voitaisiin tutkia, onko harrastettu laji yhteydessä ryhmätoiveeseen ja miten tämä vaihtelee sukupuolten välillä. Lisäksi motivaatioilmastoa, yhteishenkeä ja ryhmän kiinteyttä voitaisiin vertailla muiden oppiaineiden tunneilla niissä luokissa, joissa liikuntatunnit ollaan tytöt ja pojat erikseen ja niissä, joissa ollaan yhdessä. Näin ollen saataisiin tietoa siitä, vaikuttaa yhdessä liikkuminen ryhmän toimintaan muillakin oppitunneilla.

Useampien menetelmien käyttö lisäisi tutkimuksen luotettavuutta. Haastattelujen toteuttaminen oppilaille avaisi uusia ja tarkempia näkökulmia aiheesta. Nyt perustelut ryhmätoiveelle kysyttiin ainoastaan yhdellä avoimella kysymyksellä, minkä vuoksi ne jäivät useimmilla lyhyiksi ja pintapuolisiksi. Haastatteluilla voitaisiin kysyä tarkentavia kysymyksiä, jolloin saataisiin selville yksityiskohtaisempia perusteluja. Havainnoinnin avulla tutkija voisi tarkastella objektiivisemmin liikuntatuntien sisältöjä ja oppilaiden toimintaa. Tutkija voisi havainnoida sekä erillis- että sekaryhmien toimintaa ja vertailla, miten nämä eroavat toisistaan käytännössä.

Tutkimusasetelmaa olisi mahdollista muuttaa siten, että oppilaat kokeilisivat eri tapoja jakaa ryhmiä liikuntatunneilla. Kun oppilailla olisi tuoreita kokemuksia eri tavoista, osaisivat he arvioida paremmin sitä, mikä tavoista sopii parhaiten itselle. Tässä tutkimuksessa oli mukana oppilaita, joilla ei ollut juurikaan kokemusta muusta kuin sillä hetkellä käytössä olleesta opetusryhmästä. Tästä syystä hän ei ehkä osannut arvioida eri ryhmien paremmuutta.

Tähän tutkimukseen osallistuneista oppilaista noin puolet opiskeli liikuntaa aineistonkeruuhetkellä sekaryhmässä, jolloin pystyttiin vertailemaan heidän näkemyksiään erillisryhmäläisten kanssa. Jotta saataisiin todellisuutta vastaava kuva koko Suomen yläkoulu- ja lukion mielisistä, pitäisi erillisryhmäläisten ja sekaryhmäläisten suhteen olla todellisuutta vastaava. Tämä vaatii kuitenkin sen, että selvitetäisiin, mikä on tämänhetkinen tilanne seka- ja erillisryhmien määrien suhteen.

Tulevaisuudessa vertailtaessa seka- ja erillisryhmiä liikunnanopetuksessa voitaisiin ottaa huomioon myös opettajien mielipiteet ja kokemukset opetusryhmiin liittyen. Opettajan näkökulmasta voidaan saada erilaisia huomioita ryhmän työrauhasta, toimivuudesta ja yhteishengestä. Haastattelujen avulla voitaisiin saada tarkempia perusteluja opetusryhmille.

LÄHTEET

- Aalberg, V. & Siimes, M. A. 2007. Lapsesta aikuiseksi: nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.
- Annerstedt, C. 2008. Physical education in Scandinavia with a focus on Sweden: a comparative perspective. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 13(4), 303–318.
- Berg, P. 2010. Ryhmärajoja ja hierarkioita: etnografinen tutkimus peruskoulun yläasteen liikunnanopetuksesta. *Sosiaalipsykologisia tutkimuksia* 22. Helsingin yliopisto.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. 1985. The general causality orientations scale: Self-determination in personality. *Journal of Research in Personality*, 19, 109–134.
- Heikinaro-Johansson, P., Palomäki, S. & Kurppa, J. 2011. Koululiikunnassa viihtyminen. Teoksessa S. Laitinen & A. Hilmola (toim.) *Taito- ja taideaineiden oppimistulokset – asiantuntijoiden arviointia. Raportit ja selvitykset 2011:11*. Opetushallitus, 249–258.
- Heikkilä, J. & Heikkilä, K. 2007. *Voimaantuminen työyhteisössä*. Helsinki: WSOY.
- Hill, G. & B. Clevin. 2005. A Comparison of 9th grade male and female physical education activities preferences and support for coeducational groupings. *Physical Educator* 62(4), 187–197.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Ilmanen, K. 2013. Arvot liikuntakasvatuksessa. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) *Liikuntapedagogiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus, 48 – 61.
- Ilmanen, K. & Voutilainen, T. 1983. *Jumpasta tiedekunnaksi: suomalainen voimistelunopettajakoulutus 100 vuotta, 1882–1982*. Valtion painatuskeskus.
- Johansson, N., Heikinaro-Johansson, P. & Palomäki, S. 2011. Kohtaavatko peruskoulun opetussuunnitelman tavoitteen ja oppilaiden kiinnostus liikunnanopetuksessa? Teoksessa S. Laitinen & A. Hilmola (toim.) *Taito- ja taideaineiden oppimistulokset – asiantuntijoiden arviointia. Raportit ja selvitykset 2011:11*. Opetushallitus, 237–249.
- Johnson, D. W., & Johnson, F. P. 1987. *Joining together: group theory and group skills*. 3. painos. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Kilpeläinen, K. 2017. Tyttöjen ja poikien yhteiset liikuntatunnit yleistyvät - "Työt pysyvät mukana, jos haluavat" Savon Sanomat. 3.4.2017. <https://www.savonsanomat.fi/kotimaa/Tytt%C3%B6jen-ja-poikien-yhteiset-liikuntatunnit-yleistyv%C3%A4t-%E2%80%93-Tyt%C3%B6t-pysyv%C3%A4t-mukana-jos-haluavat/958343> (Viitattu 6.9.2018)

Kokkonen, M. 2012. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjintä liikunnan ja urheilun parissa. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2012:5. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kokkonen, M. 2013. Liikuntapedagogiikan yhdenvertaisuus - sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen näkökulma. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus, 430–460.

Kouluhallitus 1985. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1985. Helsinki.

Koski, P. 2013. Liikuntasuhde ja liikuntakasvatus. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus, 96–124.

Kurppa, J. 2011. Yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen ja poikien koululiikuntakokemukset, liikunnanopetuksen sisällöt ja liikunnan opetusryhmät. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Lahti, J. 2013. Koulun liikuntakasvatuksen historia. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus, 30 – 47.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986. Suomen asetuskokoelma 609. Helsinki.

Lassila, S-M. 2017. Liikunnan yhteisopetus yläkoulussa - oppilaan toive vai kauhistus? Tapaustutkimus yhden yhteisopetukseen siirtyneen luokan oppilaiden kokemuksista. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Liikuntalaki 2015. Suomen asetuskokoelma 390. Helsinki.

Lintunen, T. & Kuusela, M. 2009. Vuorovaikutuksen edistäminen liikuntaryhmissä. Teoksessa E. Rovio, T. Lintunen & O. Salmi (toim.) Ryhmäilmiöt liikunnassa. Liikuntatieteellinen seura ry, 179–207.

Liukkonen, J. & Jaakkola, T. 2013a. Liikuntamotivaatio elinikäisen liikuntaharrastuksen edellytyksenä. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus, 144–161.

Liukkonen, J. & Jaakkola, T. 2013b. Oppimista tukevan motivaatioilmaston luominen. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus, 298–313.

Liukkonen, J. & Jaakkola, T. 2017. Suoritusmotivaatio urheilussa. Teoksessa K. Salmela-Aro, J-E. Nurmi & T. Feldt (toim.) Mikä meitä liikuttaa: motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus, 192–201.

Liukkonen, J., Jaakkola, T. & Soini, M. 2007. Motivaatioilmasto liikunnanopetuksessa. Teoksessa P. Heikinaro-Johansson & T. Huovinen (toim.) Näkökulmia liikuntapedagogiikkaan. Helsinki: WSOY, 157–170.

Metsämuuronen, J. (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. International Methelp Ky: Helsinki.

Nicholls, J. G. 1989. The competitive ethos and democratic education. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Ojanen, S. 2015. Tyttöjen ensimmäinen lätkätunti: "Sairaankivaa!" Yle Uutiset. Päivitetty 26.1.2015. <https://yle.fi/uutiset/3-7761065> (Viitattu 13.3.2019)

OKM. 2018. Liikunta ja tasa-arvo 2017 - Katsaus sukupuolten tasa-arvon nykytilaan liikunta-alalla. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:6. Helsinki.

Opetushallitus 1994. Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 1994. 3. painos Helsinki.

Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki.

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki.

Palomäki, S. & Heikinaro-Johansson P. 2011. Liikunnan oppimistulosten seuranta-arviointi perusopetuksessa 2010. Koulutuksen seurantaraportit 2011:4. Opetushallitus.

Papaioannou, A., Zourbanos, N., Krommidas, C. & Ampatzoglou, G. 2012. The place of achievement goals in the social context of sport: a comparison of Nicholls and Elliots

models. Teoksessa G. Roberts & D. Treasure (toim.) *Advances in Motivation in Sport and Exercise*. Champaign: Human Kinetics, 59–90.

Perusopetuslaki 1998. Suomen asetuskokoelma 628. Helsinki.

Roberts, G. C. 2001. Understanding the dynamics of motivation in physical activity: The influence of achievement goals on motivational processes. Teoksessa G. C. Roberts (toim.), *Advances in Motivation in Sport and Exercise*. Champaign: Human Kinetics, 1 - 50.

Roberts, G. C., Treasure, D. & Balague, G. 1998. Achievement goals in sport: the development and validation of the perception of success questionnaire. *Journal of Sports Sciences* 16, 337–347.

Rovio, E. 2009. Ryhmän kiinteys eli koheesio. Teoksessa E. Rovio, T. Lintunen & O. Salmi (toim.) *Ryhmäilmiöt liikunnassa*. Liikuntatieteellinen Seura ry, 155–178.

Ryan, R., M. & Deci, E., L. 2017. *Self-determination theory: basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guildford Publications.

Soini, M. 2006. Motivaatioilmaston yhteys yhdeksäsluokkalaisten fyysiseen aktiivisuuteen ja viihtymiseen koulun liikuntatunneilla. Jyväskylän yliopisto.

Suomen YK-liitto. 2018. Tasa-arvo. <https://www.ykliitto.fi/yk70v/sosiaalinen/tasa-arvo> (Viitattu 17.9.2018)

Temonen, J. 2016. Yläkoululaisten näkemyksiä liikunnanopetuksen opetusryhmistä. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Tommola, A. 2015. Liikuntatieteilijä: “Tyttöjen ja poikien ryhmät rajoittavat liikuntaa”. *Meidän perhe* 1/2015. https://www.vauva.fi/artikkeli/perhe/arki/liikuntatieteilija_tyttojen_ja_poikien_ryhmat_rajoittavat_liikuntaa (Viitattu 19.3.2019)

Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. 2011. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulokinnan perusteita. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisu C:20.

Varmavuori, M. 2013. Tytöt ja pojat yhä eri liikuntatunneilla. *Helsingin uutiset* 23.11.2013. <https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/135225-tytot-ja-pojat-yha-eri-liikuntatunneilla> (Viitattu 13.3.2019)

Vasalampi, K. 2017. Itsemääräämisteoria. Teoksessa K. Salmela-Aro, J-E. Nurmi & T. Feldt (toim.) Mikä meitä liikuttaa: motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus, 54–65.

Virta, J. & Lounassalo, I. 2013. Liikuntapedagogiikka yläkoulussa. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus, 497–520.

Vähäsarja, S. 2018. Tutkija: Tyttöjen ja poikien erilliset liikuntatunnit ovat jääne, jota mikään tutkimus ei tue, ja osa perusteluista on jopa säälettäviä. YLE Uutiset. 6.4.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10145964> (Viitattu 6.9.2018)

Wuolio, E. & Jääskeläinen, L. 1993. Kyykkyy-ylös! 150 vuotta koululiikuntaa. Helsinki: Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 136.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Tyttöjen ja poikien liikunnanopetus yhdessä vai erikseen - ryhmäjakojen yhteys kahdeksaluokkalaisten oppilaiden motivaatioon liikuntatunneilla

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisissa ryhmissä kahdeksaluokkalaisten haluaisivat opiskella liikuntaa. Lisäksi selvitetään, onko ryhmäjaolla yhteyttä oppilaan omaan motivaatioon ja liikuntaryhmän ilmapiiriin. Kaikki vastaukset käsitellään anonyymisti siten, että yksittäiset vastaukset eivät ole tunnistettavia.

Sekaryhmillä tarkoitetaan tässä kyselylomakkeessa sellaisia ryhmiä, joissa tytöt ja pojat ovat samalla liikuntatunnilla. Erillisryhmissä tytöt ja pojat liikkuvat eri ryhmissä.

1. Sukupuoli

Poika () Tyttö () Muu ()

2. Koulu ja luokka:

3. Liikunnan numero viimeisimmässä todistuksessa:

1. Kuinka monena päivänä viikossa harrastat OHJATTUA liikuntaa (koulun liikuntatunteja ei lasketa)?

2.

0 () 1 - 2 () 3 - 4 () 5 - 6 () 7 ()

5. Kuinka monena päivänä viikossa harrastat OMATOIMISESTI liikuntaa vähintään 30 minuuttia kerrallaan siten, että tulee hiki ja hengästyt (välitunteja tai koulumatkoja ei lasketa)?

0 () 1 - 2 () 3 - 4 () 5 - 6 () 7 ()

6. Millä luokka-asteilla ala- ja yläkoulun aikana olet opiskellut liikuntaa sekaryhmässä (eli tytöt ja pojat samassa liikunnanryhmässä)?

7. Valitse vaihtoehto, jossa mieluiten opiskelisit liikuntaa

- Tytöt ja pojat **samassa** ryhmässä (sekaryhmässä).
- Tytöt ja pojat **erikseen** omissa ryhmissään (erillisryhmissä).
- Pääosin sekaryhmässä** ja jotkut lajit erillisryhmissä. Mitkä lajit?
- Pääosin erillisryhmässä** ja jotkut lajit sekaryhmässä. Mitkä lajit?
- Joku **muu** tapa. Mikä?

8. Perustele vastauksesi kysymykseen 7.

9. Valitse sinulle sopivin kohta asteikolla 1-5.

- 1 = täysin eri mieltä
- 2 = jonkin verran eri mieltä
- 3 = osittain samaa ja osittain eri mieltä
- 4 = jonkin verran samaa mieltä
- 5 = täysin samaa mieltä

Uuden oppiminen kannustaa minua oppimaan yhä enemmän.

- 1 2 3 4 5

Liikuntatunneilla oppilaat vertaavat suorituksiaan pääsääntöisesti toistensa suorituksiin.

- 1 2 3 4 5

Oppilaille on tärkeää onnistua muita oppilaita paremmin.

- 1 2 3 4 5

Oppilaille on tärkeää yrittää parantaa omia taitojaan.

1 2 3 4 5

Oppilailla on tärkeää näyttää muille olevansa parempia liikuntatunneilla kuin toiset.

1 2 3 4 5

Oppilaille on tärkeää yrittää parhaansa liikuntatunneilla.

1 2 3 4 5

On tärkeää jatkaa yrittämistä, vaikka ei onnistuisi.

1 2 3 4 5

Liikuntatunneilla oppilaat kilpailevat suorituksissa toistensa kanssa.

1 2 3 4 5

Pääasia on, että kehitymme vuosi vuodelta omissa taidoissamme.

1 2 3 4 5

10. Liikuntatunneilla koen itseni päteväksi silloin, kun...

teen parhaani.

1 2 3 4 5

huomaan kehittyneeni.

1 2 3 4 5

(Jatkuu)

(Jatkuu)

suoriudun paremmin kuin toiset.

1 2 3 4 5

annan kaikkeni.

1 2 3 4 5

olen yksi parhaimmista.

1 2 3 4 5

pärjään paremmin kuin muut.

1 2 3 4 5

pystyn tekemään jotain, mihin vain harvat kykenevät.

1 2 3 4 5

saavutan tunnilla tai ryhmässä asetetun tavoitteen.

1 2 3 4 5

näytän toisille olevani yksi parhaimmista.

1 2 3 4 5

harjoittelen tosissani.

1 2 3 4 5

olen selvästi ylivoimainen muihin verrattuna.

1 2 3 4 5

voitan vaikeudet.

1 2 3 4 5

onnistun jossain, mitä en ole osannut aiemmin.

1 2 3 4 5

saavutan omat tavoitteeni.

1 2 3 4 5

voitan.

1 2 3 4 5

saavutan jotain mihin toiset eivät pysty.

1 2 3 4 5

huomaan kehittyneeni.

1 2 3 4 5

pärjään paremmin kuin muut.

1 2 3 4 5

11. Vapaa sana (kysyttävää tai kommentoitavaa aiheesta, lomakkeesta tai muusta kyselyyn liittyvästä asiasta.

Liite 2. Kuinka paljon oppilailla on kokemusta liikunnanopetuksesta sekaryhmässä (n = 217).

Ryhmä	n	%
Osa alakoulusta	25	11,5
Koko alakoulu	66	30,4
Osa alakoulusta ja osa yläkoulusta	6	2,8
Koko alakoulu ja osa yläkoulusta	6	2,8
Osa alakoulusta ja koko yläkoulu	53	24,4
Alakoulu ja yläkoulu	49	22,6
Koko yläkoulu	10	4,6
Ei koskaan	2	0,9
Yhteensä	217	100

Liite 3. Kilpailu- ja tehtäväsuuntautunutta tavoiteorientaatiota mittaavat väittämät, joista muodostettiin summamuuttujat.

Tehtäväsuuntautunutta motivaatioilmastoa mittaavat väittämät	Kilpailusuuntautunutta motivaatioilmastoa mittaavat väittämät
3. Suoriudun paremmin kuin toiset	1. Teen parhaani.
5. Olen yksi parhaimmista.	2. Huomaan kehittyneeni.
6. Pärjään paremmin kuin muut.	4. Annan kaikkeni.
7. Pystyn tekemään jotain, mihin vain harvat kykenevät.	8. Saavutan tunnilla tai ryhmässä asetetun tavoitteen.
9. Näytän toisille olevani yksi parhaimmista.	10. Harjoittelen tosissani.
11. Olen selvästi ylivoimainen muihin verrattuna.	12. Voitan vaikeudet.
15. Voitan.	13. Onnistun jossain, mitä en ole osannut aiemmin.
16. Saavutan jotain, mihin toiset eivät pysty.	14. Saavutan omat tavoitteeni.